

MILJENKO STOJIĆ

TA VREMENA

Miljenko Stojić rođen je 1. lipnja 1960. u Dragićini. Pučku školu završio je na Čerinu, a maturirao na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom 1979. Nakon mature stupa u novicijat Hercegovačke franjevačke provincije. Bogoslovlje sluša na više učilišta: Zagreb, Sarajevo, Jeruzalem. Za svećenika je zaređen 1987. u Mostaru. Na Papinskom sveučilištu "Antonianum" u Rimu 1991. postiže licencijat iz teologije s područja kršćanska i franjevačka duhovnost. Trenutačno živi i radi u župi Međugorje.

Uz pjesništvo u uzburkanom vremenu ovih posljednjih godina, bavi se i pisanjem eseja. Gradu prikuplja kao vojni kapelan diljem naše domovine. Objelodanjuje ih od 1993. do 1995. u *Glasiu Brotnja*, *Našim ognjištima*, *Glasiu mira* i *HVO glasniku*. Ovo je zbirka tih rasutih eseja.

Naslovnu stranicu izradila s. Milena Tomas

MILJENKO STOJIĆ • TA VREMENA

Biblioteka

TRN

Knjiga 2

Urednik

KREŠIMIR ŠEGO

Recenzenti

Akademik Dubravko Jelčić

Krešimir Šego

© Miljenko Stojić, 1995.

Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

CIP- katalogizacija u publikaciji

UDK 241 : 355 . 018

STOJIC, Miljenko Mića

Ta vremena / Miljenko Stojić.

- Zagreb : "K. Krešimir", 1995. - 74

str. ; 20 cm. - (Biblioteka Trn ; knj.

2)

ISBN 953-6264-06-4

950313079

ISBN 953-6264-06-4

Miljenko Stojić

T A V R E M E N A

K. KREŠIMIR

Zagreb, 1995.

*posvećujem svima onima
što se u ova teška vremena
časno boriše za domovinu*

PROSLOV

Općenito, odgovorno je opisivati vrijeme u kojemu se nalaziš. Svi su događaji još svježiji i teško je napraviti potreban odmak od njih. No, ima vremena koja ne trpe hladna opisivanja, nego zauzeto sudjelovanje. Svjedoci smo toga u ove strašne ratne dane, a evo već i godine. Istina, mnogo bi bilo lakše pobjeći od svega toga. Međutim, tada se postaje iskorijenjen čovjek, zaboravlja se kako je slatko biti hrabar, pa i onda kad bi najradije bio kukavica.

Nakon što se odlučiš na opisivanje svoga vremena daljnji je korak i pitanje kakvim jezikom sve to izvesti. Za ovo zamršeno događanje meni se najprikladnijim učinio naizgled jednostavni jezik. Pokušao sam izbjeći svako suvišno mudrovanje i što više se približiti srži stvari. Nije važno boli li to, važno je pronaći istinu. Ona se krije u jednostavnosti.

U ispisanim ogledima sve se miješa: rat, ljubav, vojnici, Gospa, Bog, droga, kriminalci... Htio sam dočarati sadašnje vrijeme i opisati pokušaj snalaženja u svemu tomu. Mišljenja sam da se u ovakvim trenucima ne smije biti sam. Najveći prijatelj i najveći oslonac koji možemo naći jest naš Bog koji nas je stvorio na svoju sliku. Samo, obraćanje njemu ne smije biti bijeg, nego odlučnost za još većim sudjelovanjem. A najlakše se svome Bogu mogu približiti preko sebe i preko drugoga. Kad ne dopustim sebi očajavati, približujem se Bogu u svojim dubinama, kad ne dopustim sebi mrziti drugoga, približujem se Bogu u njegovim dubinama. Ishod svega jest punina života, pa makar nas događaji nemilosrdno tlačili.

U BOŽJEM SVJETLU

NOVI POREDAK

Gledam u svojoj sobi križ na zidu. Isus, koji je bio Bog i čovjek, pribijen je na taj križ zbog svojih riječi i zbog svoga razmišljanja. Nisu mogli podnijeti da on, "tesarov sin", remeti tijek njihova života. Morao je stradati.

Nije puno bolje bilo ni njegovim nasljedateljima. Progonili su ih poput divljih zvijeri. Htjeli su ih zatrti.

Kršćanska ustrajnost i neiskorjenjivost pridonijela je da su kršćani u IV. stoljeću poslije Isusove smrti dobili slobodu ispovijedanja svoje vjere. Na velika vrata ušli su u društvo. Kršćanske vrednote počele su dobivati prednost pred svim drugim vrednotama. Razvila se raspra tko ima više pravo: bogoslovlje (teologija) ili mudroslovlje (filozofija). Pobijedilo je bogoslovlje. Vrijeme sreće i zadovoljstva kao da je moglo nastupiti. Ipak, nije nastupilo. U ime vjere svašta se radilo i svašta govorilo.

"Novo doba" značilo je prekretnicu. Mudroslovlje se trglo i objavilo rat bogoslovlju. Iskre su frcale na sve strane. Bogoslovlje je moralo ustuknuti. Mudroslovlje se slavodobitno osmijehnulo i prionulo poslu stvaranja svoga svijeta. Dugo bi bilo nabrajati sve pravce kojima se kretalo u tome stvaranju. Recimo samo da je sve to dovelo do stvaranja potrošačkog društva u kojemu se danas nalazimo.

Zadržimo se malo na ovom pojmu "potrošačko društvo". U ovim ili onim oblicima ono je neprestano prisutno u našoj svijesti. Na sve moguće načine govori nam se da treba stvarati, stvarati i samo stvarati. Svrha tog stvaranja nije pomoći čovjeku da lakše proživi na ovoj zemlji, nego da nagomila sebi tvarna bogatstva. Tek kad to ima cijenen je, vrijedan i poštovan. Sreća

je, slijedom toga, tvarno, a ne duhovno bogatstvo. Proživjeti svoj život bez nekog naročitog bogatstva, uzaludno je proživljen život.

Ovakav način razmišljanja doveo je do toga da se čovjek otudio od samog sebe. Uhvatio ga je strah za budućnost. Svijet u kojemu je postalo važno što imaš, a ne što vrijediš, nije bio njegov svijet. Taj svijet je hladan. Ne može stopliti čovjeka i pomoći mu u njegovim tjeskobama. Trebalo je započeti nešto novo.

Ljudi raznoraznih zanimanja počeli su govoriti o "Novom poretku". Ne smije više biti oružja, čovjek se ne smije više bojati, moramo živjeti u slobodi, bratstvu... Lijepo je to zvučalo, samo što su se ljudi opet razdvojili na dvije strane: na jednoj oni koji pristaju uz bogoslovlje i na drugoj oni koji pristaju uz mudroslovlje.

Bogoslovci rekoše da vrijeme koje nastupa mora biti vrijeme povratka religioznome. Sveto mora "nahrupiti" u naš svakodnevni život. Samo tako čovjek će se spasiti. Ne bude li toga nestat će nas.

Mudroslovci progovoriše o velikim vrednotama slobode, jednakosti, bratstva, pravu svakoga na dostojan život... Raznoraznim tajnim društvima povjeriše da budu nositelji i promicatelji tog novog društva.

Gospina pojava u Međugorju pomrsila je svima račune. Postala je točkom prekretnicom. Nije pristala ni na čiju stranu. Kao da je nevična učenom govoru bogoslovlja i učenom govoru mudroslovlja. Jednostavnim riječima počela je izgovarati neke riječi i neke poruke koje su ljudi zaboravili. Milijuni su to čuli i prošli ovim mjestom u potrazi za svojom izgubljenom dušom.

Pogrešno bi, ipak, bilo zaključiti da Gospa želi obezvrijediti ljudske napore. Meni se čini da ona samo želi dovesti nas do pravog početka, do temelja na kojemu se može graditi nešto veliko i nešto dugotrajno. I ništa više. Želi nam ukazati na mudrost križa. Time pomiruje bogoslovlje i mudroslovlje.

Na križ, naime, nije raspet samo Bog. U isto vrijeme raspet je i čovjek. Kroz povijest naše će sobe krasiti ta istina. Gledajući križ zaključujemo da nismo ni samo duh, ni samo tijelo. I jedno smo i drugo. Dok hodamo ovom zemljom moramo biti ljudi koji se služe svim onim što nam je Bog dao. Međutim, u isto vrijeme okrenuti smo prema Bogu koji nas čeka. Dvije su to poprečno postavljene grede križa. Ako jedna nedostaje, nedostaje križ. Bolje rečeno, nedostaje "Novi poredak".

DUHOVNA OBNOVA

Ne znam, ali pretpostavljam da je taj dan morao biti tmuran i kišovit. Godina 1943., mjesto Jalta. Sastadoše se tri čovjeka i poigraše se sudbinom svijeta. Nisu bili djeca nesvjesna svojih poteza. Bili su to odrasli, ugledni, pametni ljudi. Barem tako kažu. Mom narodu i meni odrediše carstvo komunizma. I uništiše mi time djetinjstvo. Dvojica od njih tješili su moj narod i druge narode sličnog udesa da će nam pomoći ako nam komunizam bude radio o glavi. Vjerovali smo im, ne znajući da su nas prodali. Treći se smijao. Imao je pravo. U svim teškim trenucima ostavljeni smo na cjedilu.

Komunizam je, ipak, pao. Ne zaslugom one dvojice i sličnih. Srušila ga je patnja, krv i suze onih koji su bili zatočeni. I opet nam nisu pomogli. Oni koji su se dokopali vodećih mjesta na ovome svijetu (nećemo sad o tome na koji način) nisu željeli pomoći sužnjima da stresu svoje okove, da se operu i uživaju u slobodi. Da su to učinili, ne bi imali više kome pokazivati "svoju slavu i svoj sjaj".

Unatoč svemu oslobođeni narodi krenuli su prema slobodi. Samo, nije to sloboda onih koji zavaljeni u udobne naslonjače govore o svijetu i kretanjima u njemu. To je sloboda koja vodi prema *civilizaciji ljubavi*. U takvoj civilizaciji nikome se ne brani živjeti slobodno i dobro, nikoga se ne tjera prihvatiti naše stavove. Civilizacija ljubavi jest stanje kada nekome pomažemo ne iz nekog svog interesa, nego jednostavno zato jer je i on čovjek kao i mi, na zajedničku nam sliku Božju stvoren. Ne pokušavamo živjeti s njim u suparničkoj napetosti. Odnos skladne braće i sestara naš je način bivovanja.

Ovu slobodu za drugoga ne može nam dati nikakav *liberalizam* (molim, bez bilo kakvog dnevnog političkog shvaćanja) i njemu slična nastojanja. Žao mi je da je u temelju tog pojma, svjetonazora, riječ *liber*, što na latinskom znači slobodan. Pitanje je, slobodan od čega ili slobodan za što? Liberalizam je slobodan u najvećoj mjeri samo od Boga. No, ima li tada uopće slobode? Nema! Nije sloboda raditi sve što izriekom nije zabranjeno. Ona je radije sagledavanje cjelokupnoga ljudskog življenja u svjetlu Božje misli. Liberalizam to nije u stanju, jer u njegovu poimanju ljudski razum stavljen je na mjesto Božje.

Promatrajući ovako svijet, odnose u njemu, pristajem uz tvrdnju da se društvo u kojem živimo treba obnoviti. Ne mislim time na obnovu u kojoj bismo mi kao većina trebali potpuno promijeniti svoje stavove. Mislim da nisam neskroman kad kažem da smo mi kroz protekla povijesna zbivanja uspješno prošli. Unatoč svemu sačuvali smo svoju vjeru i pripadnost svome hrvatskom narodu. Ni strašno vrijeme komunizma nije nas uspjelo slomiti. Sada konačno nakon dugih stoljeća možemo, recimo tako, slobodno, u zadanom okviru međunarodnog okruženja, odlučivati o svojoj sudbini. Zbog toga je potrebno da sa svoga bića i bića svog hrvatskog naroda skinemo blato koje se na nas nalijepilo mimo naše volje. Pogledati nam je što se pod vanjskim utjecajima promijenilo u našem duhu. Uz kakve mi to stavove u životu pristajemo? Nadalje, izviru li ti naši stavovi iz naše kršćanske vjere ili još osjećamo nelagodu što joj pripadamo. Ako obnova utemeljena na našoj vjeri ne bude pokretač sve naše obnove, bit će sve uzalud! Gradit ćemo kuću na pijesku!

No, ja bih to malo i proširio. Šire društvo u kojem živimo, društvo zapadne Europe, isto tako treba duhovnu obnovu. Nekada je to društvo bilo kršćansko. Kakvo je danas? Bog je prilično prognan iz toga društva. Ono je dizalo pobune protiv njega, stvaralo mudroslovne

pravce koji su na mjesto Božje pokušavali postaviti čovjeka. U tom okruženju nikle su i dvije najveće zablude suvremenog čovječanstva: komunizam i nacional-socializam. Ipak, stavovi koji su doveli do svega ovoga nazvani su naprednima, sve ostalo nazadnim. Vjerujemo li u to i zbunjeni smo što smo kršćani i katolici ili smo ponosni na ono što jesmo?

Kako se sve to moglo dogoditi? Dostojevski u liku Ivana Karamazova kaže: "Ako nema Boga, onda je sve slobodno". Sasvim zadovoljavajući odgovor!

Davno je današnji papa izustio da Europa potrebuje ponovno navještanje Isusove Radosne vijesti. Nekada davno Europom su se šetali misionari Božje riječi. Danas njome šetaju misionari prijevare. Njima nije do toga da nekomu pomognu da lakše prođe ovom zajedničkom nam dolinom suza, nego do toga da mu na tom putu nešto prodaju, bez obzira na to je li to njemu potrebno ili nije. Skupine koje su prigrabile vlast nastoje to iskoristiti za osobno bogaćenje i probitak. Uvijek jedna te ista vrsta ljudi odlučuje o sudbini naroda, ne pitajući te narode žele li ih oni za svoje zastupnike ili ne. Europa, odnosno Zapad počeo se urušavati kao zajednička nam kuća. Uzalud što danas na sve strane viču da se Europa ujedinjuje. Ona se razjedinjuje jer je dobrano zaboravila temelj na kojem se nešto može graditi. A to je ljubav, pravda, iskrenost...

Postoje ipak veći i manji otoci na kojima je sačuvano sve ono što nam može pripomoći da se vratimo samima sebi i svome kršćanstvu. Ne bih sada poimenice spominjao te otoke. Ako se okrenemo oko sebe sami ćemo ih prepoznati. Za razliku od pravih otoka oni imaju sposobnost povezati se i proširiti u područja u sebi cjelovita. Već vidim kako rastu i cvjetaju!

Još nešto! Moram biti iskren pa reći: ne mogu vjerovati u ono što mi silom žele nametnuti. Zašto njihove novine, radio, televizija... moraju imati pravo.

Ako oni mogu razmišljati kako već razmišljaju, barem u ime slobode koju kažu da cijene, neka i meni dopuste ovako razmišljati. Europa i svijet - nisu to samo oni. I ja sam to. Nije važno kojim narodima pripadamo. Istina je jedna, Bog je jedan. Kada se ujutro ustanem sjetit ću se Marijinih riječi iz Medugorja: "Obratite se", odnosno "Obratimo se".

MOLITI ZA MIR

Još mnogo prije ovoga rata gledao sam tenkove i umorne borce kako se vraćaju iz bitke. Nije važno gdje je to bilo. Oni su se borili za svoju zemlju. Čitao sam njihove novine, razgovarao s ljudima. Moramo imati državu, bila je glavna misao. Zbog toga su se njihovi vojnici kretali ulicama vlastitih gradova i sela s prstom na obaraču. Narod koji je bio izmiješan s njima isto je tako htio imati svoju državu, uz već postojeću, rečeno usput. Odlučili su boriti se. Tko je imao više, a tko manje pravo, meni strancu bilo je teško, a i dosadno razlučivati. Ja sam samo želio mir da bih i dalje neometano mogao šetati prelijepim mjestima toga područja. Sve ono što je bilo protivno tome trebalo je ukloniti.

Danas mi više nije dosadno razlučivati tko ima pravo, a tko ne. Borba, kao način razrješavanja sukoba među narodima, došla je i do praga moga roditeljskog doma. A u tome domu, kao i u mnogim drugim hrvatskim domovima, oduvijek se učilo: Ne ubij; primi drugoga otvorenih ruku i srca; ne ukradi... No, u isto vrijeme učilo se i: poštuj svoje; ne dopusti da te nešto i netko u životu pregazi... A upravo su to neki htjeli: pregaziti nas da nam spomen zatru na ovoj zemlji. Nismo im to mogli dopustiti u ime svih roditeljskih domova hrvatskog naroda. Stali smo na crtu obrane, pa makar strancima sve to bilo dosadno i uznemiravajuće.

Ljudskim očima gledano, nismo trebali uspjeti koliko smo već uspjeli. Sve je bilo protiv nas. Čak i "veliki, slobodoljubivi svijet". On se bojao da netko postane slobodan. Radije je bio uz tamničare nego uz sužnje, jer ti tamničari bili su njegovi stari znanci. Čak je u njih

uložio i velike svote novca. Znali smo sve to. Ipak smo krenuli naprijed.

Oni svjesniji među nama (a bila je to većina) već od početka počeli su se obraćati Bogu. Znali su da on nema ni pušaka, ni tenkova, ni zrakoplova..., ali da ima osjećaj za pravdu i komad slobode za svakoga. Molili su se u obliku prošnje, zahvale, sreće što su sa svojim Bogom. Nisu molili za uništenje neprijatelja. Oni su samo htjeli da mir što prije dođe u našu domovinu Hrvatsku, u našu domovinu Bosnu i Hercegovinu. Taj mir ne smije biti bilo kakav mir. On mora biti pravedan, pomoći nam zauvijek iskorijeniti uzroke za borbu.

Učio sam se ovoj molitvi i produbljivao je gledajući naše hrvatske vojnike po blatnjavim rovovima i hladnim bunkerima. I tamo oni su bili svjesni svoje ljudskosti. Htjeli su sačuvati sve ono dobro i lijepo što su skupili kroz život. Krunica je bila obvezni dio njihove vojničke opreme. To im je pomagalo da ne budu bezobzirni prema onima s druge strane bojišnice, da im ne postanu samo cilj koji treba uništiti. Trudili su se ne mrziti, ali u isto vrijeme itekako braniti svoj dom.

Vukovar, grad koji pamti nezapamćene izljeve zla, bio mi je novi izvor nadahnuća za molitvu. Preživjeli su svjedočili da je molitva, zajedništvo sa svojim Bogom, u njima stvarala dotada nepoznate oblike hrabrosti i dostojanstva. Po podrumima, po rovovima dok su mine, meci, bombe... sijali smrt, ljudi su se molili. Poslije toga više ništa nije bilo isto. Imalo je smisla žrtvovati se, prkositi zlu. Ljudi koji se do jučer ničim posebnim nisu isticali, pretvarali su se u ljude od kojih je neprijatelj drhtao. Danas se s ponosom sjećamo njihove hrabrosti, primjera kako se voli svoje.

I upaljene svijeće pred zidovima, čija je svaka cigla označavala nekog poginulog ili nestalog, pozivale su me na molitvu. Gorjele su u znak nade. Majke, očevi, braća, sestre... tražili su nekoga svog koji se zagubio u

virtlogu rata. Vjerovali su da ga Bog može pronaći ili mu barem dati smiren pokoj.

Naša srednja Bosna nije mi dopuštala ostati mirnim. Morao sam se moliti. Bila je u mukama, u patnjama, ali nije gubila glavu. Znala je da je Bog s njom, kao i sav naš narod. Znakovita je bolnica u franjevačkoj crkvi u Novoj Biloj. Kao da Bog vida rane svome narodu. Prepoznali su to i svi oni koji su se našli u konvoju "Bijelog puta". Prepoznavali su se hrabriji nego ikada prije.

Molitvi sam se učio i od onih koji su psovali. Tražili su svoje najmilije i psovali. Tužno je bilo gledati ih. Što su oni mogli učiniti za svoje najmilije. Ništa! Neprijatelja nisu mogli pobijediti, Bogu nisu mogli doći blizu. Stajali su sami nasred polja kojim puše vijavica.

Idući ovim našim hrvatskim Putom križa prema molitvi prepoznavao sam da je molitva za mir čuvala dušu, a i tijelo moga naroda. Dozivala je u svijest da se u rat ne ide iz želje za ubijanjem, nego samo zbog obrane svoga. Pritom na sve moguće načine treba nastojati oko mira, prekida neprijateljstava. Isto tako onaj tko se moli za mir ne izlaže se bezrazložno opasnosti. Takav shvaća da domovini nisu potrebni mrtvi, već živi junaci. Oni će nastaviti graditi svoju domovinu. Kad sve završi trebaju biti bogatiji samo za još jedno novo, dublje shvaćanje života i ni za što više.

U molitvu za mir već odavna se uključila i Djevica Marija. Ne bih ponavljao što je govorila od početka svoga ukazivanja u župi Međugorje. Navest ću samo ono što je nedavno rekla: "Pričate, a ne živite ove moje poruke. Zato i ovaj rat tako dugo traje".

Ne vjerujem da su ove Gospine riječi upućene samo hrvatskom narodu. Upućene su i strancima kojima je sve ovo što se događa možda pomalo dosadno. Na poseban način upućene su svima onima koji se nazivaju kršćanima ili kažu da žele promicati dostojanstvo ljudske osobe. Nisu dovoljno učinili da se ovaj strašni rat

zaustavi. Povelili su se za onima u svojim zemljama kojima zbog raznoraznih razloga odgovara da ovaj rat što dulje traje. Učvrstile su me u ovome uvjerenju i Papine riječi kojima je on prije nekoliko mjeseci pozivao na post i molitvu da bi se rat u ovim krajevima što prije zaustavio. On je to govorio unatoč protivljenju onih koji bi vladali sudbinama ljudi u Europi i svijetu.

Poslušati nam je papu, majke koje su izgubile djecu, vojnike koji su spoznali što znači ubiti, političare koji se ne boje donositi pravedne odluke, birače koji od svojih vlada zahtijevaju čudoređe i poštenje. Stvorit će to u nama pravi osjećaj ljudskog bratstva.

Moliti za mir znači živjeti, ne dopustiti da te rat ubije. Jesi li i ti molitelj?

STOPE

Rat je uvijek okrutna i beskorisna stvarnost. Svi se mi slažemo u tomu. No, u isto vrijeme rat je, kad je već tu, onaj trenutak kada više nema uzmicanja ili prikriivanja. Kakvi smo, takvima se i pokazujemo.

Sloj ljudi koji se u ratu izdvaja i od kojih mnogo toga ovisi jesu bojovnici. Njih se cijeni, njih se boji, ovisno o tomu s kojim su namjerama pošli u rat.

Upoznao sam mnogo naših bojovnika. Cijenim ih ne zato što su moji, nego što je većina njih pošla u borbu iz časnih razloga. Čak im nije trebalo ni slati pozive. Bat čizama razularene tuđe vojske bio im je dovoljan poticaj. Namjera im je bila obraniti svoj roditeljski dom, svoju vjeru i sve ono najljepše, a ne dokopati se, uz cijenu nečije tuđe krvi, slasti i vlasti.

Mnoge sam prepoznavao ovdje u Međugorju na bogoslužju, ispovijedi, molitvi... Sjećao sam se tada njihovih blatnjavih rovova, zvižduka granata, jednostavno stvarnosti koja te tisućama kilometara udaljuje od mirnodopskog života. Po njihovu ponašanju ne bi se moglo reći da su došli iz nekoga drugog svijeta. Sabrani u molitvi sličili su svakome drugom hodočasniku.

Svi su ovi bojovnici bez iznimke nosili krunicu oko vrata. S njom u društvu prolazili su kroz pakao rata. Ona ih je čuvala, da u trenucima kada sve izgleda uzaludnim, ne klonu duhom. Svijetlila im je kao svjetlo u noći. Njihovi prijatelji umirali su stišćući je kao ulaznicu za drugi svijet. Drugi su opet u zatvoru dobivali mnoge teške udarce samo zato što su je imali u džepu. Nekada su ih više tukli zbog toga, nego što su bili na suprotnoj strani. Ranjeni su govorili da su ostali živi zahvaljujući samo njoj.

Krunicu su nosili i tražili je i oni koji su poprilično "raskrstili" s Bogom. S njom su bili mirniji i sigurniji. Prizivala im je u pamet da su ljudi i da nikada ne smiju to zaboraviti. Isto tako govorila im je i da izvan ove ljudske krhkosti još nešto postoji. Krećući se tako korak po korak mnogi su došli do izgubljene vjere, vratili se u svoje djetinjstvo i ono stanje kada znaš da si sa svojim Bogom istodobno i malen i velik.

Nije stoga čudno da su bojovnici zaželjeli imati dan kada bi u malo većem broju mogli doći u župu Medugorje i preko Kraljice mira uputiti Bogu svoje molitve. Izabrali su zadnju subotu u mjesecu svibnju. Na taj dan okupili bi se sa svih strana. Više nisu samo predstavljali "braću po oružju", kako govore stihovi poznate opore pjesme, nego su predstavljali i "braću po vjeri".

Hodočasnici iz mirnih zemalja tada se čudom čude. Kraljica mira i bojovnici - što imaju zajedničko? Većinom ne mogu oni to dokučiti, ali to dobro razumiju roditelji i bližnji ovih ljudi. Nikamo se ne ide bez Božjeg blagoslova, pa ni u rat. Roditelji su duboko svojoj djeci usadili u dušu da ako već moraju ratovati da onda to čine viteški i hrabro. Jednoga dana kada se vrate iz rata trebat će pred svojim Bogom i pred svojim narodom položiti račune gdje su bili i što su radili.

Najgore je, naime, ne moći reći da si bio častan u ratu. To razara dušu i psihu, osjećaj za pravdu pretvara u gađenje prema samome sebi. Ne moraš poginuti, ali već si mrtav. Stope koje si ostavljao iza sebe nisu oslobađale, nego uništavale. Mnogi su te prokleli i zaželjeli da se ni rodio nisi.

Siguran sam, ipak, za stope onih koji se mole i kada je rat. Takvi i u besmislu rova ostaju ljudi. Njih će i okorjeli neprijatelj cijeniti, jer će prepoznati u njima ono što sam nema, a želio bi imati. Oni ne ratuju iz zadovoljstva, nego iz ljubavi za obranom svojega. Kada

“ sve završi vratit će se zdrava duha i biti na korist svojoj domovini i svakome čovjeku s kojim dođu u doticaj.

Još nešto: svi smo mi u ratu, svi smo mi borovnici.
Kakve su nam stope?

NASLAGE

Napisano je bezbroj mudrih knjiga o ljubavi. U ovome trenutku ne želim se nijedne prisjetiti. Jednostavno ih želim sve zaboraviti. Ulazim tiho i s poštovanjem u prostor svoga srca, u prostor dobrog srca moga naroda i tu slušam nijemo predavanje o onome što se zove ljubav, ljubav prema domovini.

Već stotinama godina moj narod nije imao domovinu u onom smislu u kojem su je imali drugi narodi. Njegova domovina bila je prostor njegova srca i komadić zemlje za koji nije previše glasno smio reći da je njegov. Drugi su vikali da je to njihovo. Halapljivo i besramno pružali su svoje ruke i pokušavali otkinuti što se otkinuti da. Moj narod nije se dao. Izranili su ga, ali ga nisu pobijedili.

Danas u srcu moga naroda vlada odlučnost. Vremena su ponovno olovna i teška. Padaju smrtonosne kiše i zli plodovi rastu. Sunce se skriva iza teških oblaka. Ipak, moj narod zna da će njegovo dobro srce izdržati.

Da, moj narod ima dobro srce. Ne stidim se to reći. Zašto bih se stidio? Mnogo je naroda koji bi se više trebali stidjeti od moga naroda. Oni neprestano viču da su dobri, demokratski, poštjeni, zaštitnici sirotinje. Htjeli bi da mi to vjerujemo, a dobro znaju da to nije tako. Načinili su nebrojeno zločina, odlazili u tuđe zemlje krasti, pljačkati, ubijati i bogatiti se. Čak su sagradili i muzeje od ukradenih stvari i time se ponose. Ne bih htio da moj narod ikada u tome bude njima sličan. Htio bih da im bude ne samo sličan nego i ravan u ljubavi prema samome sebi. Voljeti sebe nije grijeh, ne voljeti se - izuzetan je grijeh. Onaj tko na pravi način voli sebe, znat će voljeti i drugoga. Zbog toga konačno je došlo vrijeme da iz svoga srca očistimo sve naslage prošlosti.

To je ono kada nam pri pomisli na ljubav prema našem narodu još bubnja u ušima: nacionalizam, fašizam, šovinizam, ... izam. Bubnja to poput otrova u krvotoku. Želi nas prestrašiti, želi nas uništiti, reći nam da nemamo pravo i da moramo biti sagnute glave. Naslage prošlosti bi da i dalje žive. Pomažu im u tome i neke naše novine vješto napravljene. Pod krinkom demokracije, traženja i prozivanja lopova provode svoju protunarodnu politiku. Mi im se čudimo, napadamo ih i opet dalje kupujemo namjesto da zaboravimo da uopće postoje. Podvaljuju nam krilaticu da su svi oni na vlasti lopovi. Jedino oni koji pišu o tome nisu, a nisu to ni neki koji bi željeli doći na vlast ili još gore koji su bili na vlasti. Zbilja, o čemu oni to? Da su svi na vlasti lopovi zar nas ovi posljednji događaji ne bi uništili, da su svi na vlasti lopovi..., ali pustimo to. Lopovi su oni koji u moj narod unose klice dvojbe, malodušja, razočaranja, oni koji jednostavno ubijaju nadu. Takvi žive u naslagama prošlosti i žele da one i dalje budu naš čarobni prah. Kada god mogu kod nas i u inozemstvu povezuju se sa sličnima sebi i viču li viču. Dotle moj dobri narod krvari, ustrajno brani svoju slobodu i sanja.

Čak i Gospa vjeruje u snove moga naroda. U posljednjoj svojoj poruci reče da se moli i zagovara pred svojim sinom Isusom da se ostvari san koji su imali naši oci. Što mislite koji je san to bio i koji to san jest i bit će? Nadalje nam svima poruči da sačuvamo nadu. Što se mene tiče, odlučujem poslušati je.

Ne znam hoće li je poslušati oni koji su do jučer odlučivali o budućnosti moga dobrog naroda, oni koji su, iako su njegovi članovi, zatirali moj narod. Želim ih upitati jesu li se iskreno ispovjedili? Ako za sebe žele sada reći da su vjernici, jesu li u crkvi pred svećenikom svome Bogu rekli svoje grijehe i obećali da neće više grijешiti i da će voljeti svoj narod? Oni koji nisu vjernici jesu li tu ispovjed obavili pred samima sobom? Prošlost i za njih i za nas mora konačno biti prošlo vrijeme. Sada

se udaraju temelji posve nove zgrade postojanja moga naroda. U tu zgradu ne može se i ne smije ugraditi ništa od onoga što je bilo loše u prošlosti.

Još mnogo toga reklo mi je dobro srce moga dobrog naroda. Neću sve iznositi. Onaj tko ne shvaća i ovo mu je previše. Shvatit će i sam ako se zamisli nad riječju ljubav i ukloni pritom otrovne naslage prošlosti. Nije naš narod ni veći ni manji od bilo kojega drugog naroda na ovoj kugli zemaljskoj. Naslage prošlosti na pojedinim mjestima uprljale su njegov lik. Ti i ja možemo ga očistiti ako želimo. To dopuštamo i svakom strancu da učini sa svojim narodom.

PISMO NEPOZNATOM HODOČASNIKU

Dragi prijatelju, pišem ti ovo pismo iz Međugorja, mjesta gdje se dolazi obnoviti dušu. Kada dođeš ovdje, možda se nećemo osobno upoznati. Ipak, pišem ti ovo pismo. Nije mi ga jednostavno napisati. Ono me boli, ali osjećam da treba biti napisano. Pročitaj ga prije nego što doputuješ ovamo da bi znao kamo si stigao.

Kao i drugi, jamačno ćeš posjetiti dva naša brda: brdo Križevac i Brdo Marijina ukazanja. Ne znam koje ćeš posjetiti prvo. Ja bih počeo s Križevcem.

Nekada se brdo Križevac nije tako zvalo. Nakon što su naši djedovi, iz zahvalnosti prema Bogu, podigli na njegovu vrhu visoki križ ono se prozvalo Križevac. Kada se budeš htio popeti do tog križa, put će te voditi preko našeg čvrstog hercegovačkog kamena, koji kao da je postao pitomiji gažen mnogim nogama, obuvenim i bosim, prije tebe. Sapinjat će te i drača, ubosti možda koji njezin trn. Došavši do križa, prije nego što se pomoliš, pogledaj oko sebe. U bližoj i daljoj okolini vidjet ćeš načičkana sela. Recimo da ta sela "mirno" spavaju. Rat je, ali na ta sela trenutno ne padaju granate. Jedino njihovi stanovnici ginu na bojišnicama diljem naše domovine. I mi to zovemo mirom. (Bože, dokle smo stigli!). Prisjeti se da s mnogih ovakvih ili sličnih brda u mojoj domovini grme topovi. Sela i gradovi u njihovu dometu ne spavaju mirno. Odvoji trenutak i pomoli se za nas. Nije važno jesi li stranac ili pripadnik mog naroda. Ako si pripadnik moga naroda, sve si ovo znao i prije. Vjerujem i da znaš što ti je činiti. Ako si stranac, molim te, ne obaziri se mnogo na mišljenje koje si ponio iz svoje zemlje. Nisi došao u zemlju "nikoga", došao si u zemlju živih ljudi. Vole sve ono ljudsko što

voliš i ti, vole sve ono božansko što voliš i ti. Mogao bih ti dati gotove odgovore zašto se sav ovaj užas zbiva u mojoj domovini, tko je sve kriv, ali neću. Odgovore potraži sam. Oni ti se pružaju u pronalaženju istine. Vjeruj mi, ako je budeš pronašao, bit ću ne samo zadovoljan, nego prezadovoljan. I još nešto te molim: ponesi tu istinu u zemlju u koju se vraćaš. Ponesi tu istinu sa sobom, pa makar ona bila protiv mog naroda.

Kad siđeš s Križevca, popni se na drugo mnogo manje brdo. Od prije 12 godina za njega se udomaćio naziv "Brdo Marijina ukazanja". Šestoro djece iz moga hrvatskog naroda tada je posvjedočilo da je na tome mjestu vidjelo Blaženu Djevicu Mariju. I mnogi su im povjerovali. Ako ne znaš što točno misliti o svemu tome, preporučio bih ti da jednostavno budeš tu, udiši taj zrak, gledaj druge hodočasnike, okolnu prirodu i bit će ti jasno. Ja bih ti samo rekao da je Gospa koja se tu ukazala već od početka upućivala različite poruke, ne samo mome narodu, nego svim ljudima svijeta. Govorila je i govori o miru, postu, pokori, obraćanju, molitvi... Mogu ti posvjedočiti da su mnogi članovi mog hrvatskog naroda to ozbiljno prihvatili. Ipak, oni danas ratuju. Da ne bih utjecao na tvoje otkrivanje istine, reći ću ti samo ovo: oni to ne vole. Moj narod uvijek je živio teško, ali je isto tako uvijek bio otvoren za svakoga. Vjerujem da ćeš odmah na početku prepoznati tu gostoljubivost. Rodena je u živoj vjeri prema svome Bogu. On je jedini ovaj narod napajao mirom i blagošću.

Spustivši se u dolinu uđi u prostranu crkvu. Napravljena je prije Gospina ukazanja. Nitko ne zna zašto tako prostranu. Susrest ćeš tamo ljude iz različitih krajeva svijeta. Svi su oni ovdje dobrodošli. Ispred crkve možda ćeš ih vidjeti kako pričaju sa skupinama žena i djece. To su naši prognanici. Došli su iz krajeva gdje se povijest piše topovima. Zajedno s tobom molit će u crkvi. Rabbit će riječi koje pripadaju jeziku kojem se sve do jučer ni ime spomenuti nije smjelo. Bog će vas sve

razumjeti, ne zato što razumije sve jezike, nego zato što razumije istinu.

Oprosti mi što ti ovoliko govorim o svome narodu. Ti očekuješ da ti ovaj narod ovdje bude potporanj dok ti budeš rasterećivao svoju nutrinu. On će to, vjerujem, i biti. Za uzvrat traži samo malo: kada se vratiš ne reci da ne znaš o čemu se radi i gdje si upravo bio.

Raširenih ruku i srca očekujemo te u Međugorju.

BOŽJA SLIKA

Tog jutra bila je bitka. Mrtvi. Ranjeni. Zrak je bio ozbiljan, kao i drveće, kamenje, trava. Činilo ti se kao da se nalaziš negdje izvan svijeta kojemu su te učili roditelji, škola, Crkva. Ti si ovog jutra bio lovac i lovina. Nisi nikoga pozivao na kavu i razgovor, nego si uništavao da bi ostao živ. Uzmaći nisi htio. Znao si ako ti ne uništiš, uništiti će tebe onaj drugi. Kao gola radnja sve je to bilo besmisleno. Smisao si nalazio u trenucima predaha kada bi razmišljao o domovini, o Bogu, o svojoj djeci...

Dobro se sjećaš da su ti u djetinjstvu govorili o Bogu. I kasnije si nešto čuo o njemu. Uglavnom sve se svodilo na to da je taj Bog dobar, da se brine za tebe, da te voli. Danas međutim ti svojim očima gledaš zlo koje se izljuje. Gdje je Bog? Zlo navaljuje i davi te, htjelo bi se nastaniti u tebi. Ne daš mu i prizivaš Boga da dođe, gledaš njegovu sliku i želiš se utopiti u njoj.

Uistinu, mnogo toga ovisi o Božjoj slici u tebi. Ako je ta slika čista i bistra, ništa neće uništiti tvoj smiješak i tvoje povjerenje u život. Gledat ćeš mrtve i ranjene, ali to u tebi neće stvarati mržnju. Postat ćeš samo odlučniji obraniti svoj dom, "odraditi" svoj dio posla. Ti znaš da te mržnja čini slijepim, da te navodi na krive korake i postupke. Kad progledaš, obično je već kasno; jer plodovi mržnje su očajno zreli. Kad su tvoje oči otvorene i srce puno ljubavi za svoje, bez bilo kakve mržnje na bilo koga, bit ćeš sposoban prepoznati što trebaš učiniti da bi pobijedio one s druge strane. Imaš li mutnu Božju sliku u sebi, ne nadaj se dobru. Ubijati ćeš bez razloga, silovati, mučiti i rušiti. Misliti ćeš da radiš dobro, a ustvari bit će to tvoj poraz. Bit će ih koji će ti pljeskati,

ali ti nikada neće učiniti ono što ti činiš. Možda će ti čak i plaćati da nešto učiniš za njih. Ne primaj taj njihov novac, ne "odrađuj" nikada njihove prljave poslove. Nisi pozvan nikome služiti, pozvan si samo obraniti svoje svetinje.

Znam da u tebi ima dovoljno snage čistiti i očistiti Božju sliku. Što je ona čišća - ti si bliže Bogu, a to znači bliži si slobodi, radosti, životu. Kad sve ovo završi, zajedno ćemo stvarati novi svijet, prijateljevati i smiješiti se. Nitko te ne treba kao uništena ili pokojnog junaka, "viteza". Tvoj te narod treba kao živa junaka, onoga koji će mu svojim životom produljiti postojanje u ovom krhkom svijetu. Poslušaj u sebi molitvu kao svoj duboki razgovor s Bogom. Ona će te učiniti novim čovjekom.

MOLITVA IZ ROVA

*večeras kada budeš prolazio našom bojišnicom
svrati Bože i u moj rov
ispričat ću ti najljepše priče koje znam
biti iskreniji nego ikada prije
obećat ću ti da neću biti
kao oni s druge strane
borit ću se kao ono ti
kada si bičem tjerao trgovce iz hrama
pritom ih nisi mrzio
učinio si tek ono
što si trebao učiniti*

svrati Bože večeras i u moj rov

*neću te imati čime počastiti
razumjet ćeš me
svakog trena oni mogu zapucati
prijateljski ćemo sagledati moju sadašnjost
dogovoriti se da u budućnosti
ne idemo jedan bez drugoga*

svrati Bože večeras i u moj rov

možda neću prepoznati tvoj dolazak

zato molim te budi uporan

zovi me

sigurno ću se odazvati

čujem li tvoj glas

Bog prolazi bojišnicom u svako doba dana i noći.
Vidiš li ga i čuješ li ga? Njegova je slika u dubinama
tvojim. Ti si istinita njegova slika. Nasmiješi se.

LJUDSKI GOVOR

VJERUJEM U EUROPU

Toga poslijepodneva kao da se sav moj umor skupio u meni. Činilo mi se da ga mogu gnječiti rukama, rezati kao gustu maglu. Po vanjskom izgledu nije taj dan trebao biti baš takav. Umjereno sam radio i naprezao se; obavljao neke sitnije poslove, razgovarao s ljudima i u stankama slušao vijesti. Vijesti su inače taj dan više nego obično govorile o europskim političarima i o njihovim igrama. Odjekivalo je to u meni poput boli, poput vriska. Radilo se o budućnosti moga naroda. S druge strane prognanici su pričali svoje stvarne, krvave priče. Spojilo se sve to u meni, puklo u obliku odlučna stava. Dosta mi je bilo Europe, njezina govora o slobodi, zaštiti prava pojedinaca i prava naroda, prijateljstvu europskih zemalja... Sve je to bilo samo velika varka.

A i kako bih u sve to vjerovao. Mom narodu baš ta ista Europa pokušala je uskratiti pravo roditi se. Kada se rodio unatoč svemu, pokušala mu je uskratiti pravo živjeti. Htjela ga je jednostavno ugušiti svojim nemarom, podupiranjem njegovih neprijatelja, traženjem svake pa i najmanje pogreške ili čak "nazovi" pogreške. Nije se htjela sjetiti da bi u početku ponešto trebala i oprostiti, a još više pomoći. Sve je, naravno, radila u rukavicama. Bojala se proširenja sukoba, etničkog čišćenja, gladi - i bla, bla, bla... Slala je i svoje vojnike, ne da pomogne, nego da se sve razvija po zamisli nekih europskih država (ne kažem naroda). Te države poput zle kobi nadvile su se nad moj narod.

Predvečer se preda mnom pojavio još jedan čovjek. Stranac. Europljanin. Neka ide kući u svoju sretnu Europu, vikao sam u sebi. Zašto je došao ovamo baš mene gnjaviti?

Reče mi da je čistač ulica jednog europskog grada. Zna da je moj narod u ratu. Odvojio je nešto novca i kupio nekoliko paketa hrane. Nada se da će to dobro nekome doći.

Ne znam je li išta posebno opazio u mom pogledu, ali naćeo je jednu zgradu moga nutarnjeg svijeta koja se bila počela graditi. Zahvalio sam mu toplije nego ikome prije njega. Znam, dar mu je bio najmanji, ali osjećao sam da tako trebam postupiti.

Tko su bili svi oni namirisani i ulickani europski političari u usporedbi s ovim čistaćem ulica. Bili su obićni napuhani šareni baloni. Oni nisu imali srca, tog najljepšeg ćovjekova svojstva. Zbog toga su lagali, kao što su i slagali ovome čistaću. On ih je birao, ali da je znao da su oni takvi, vjerujem da nikada ne bi bili izabrani. Europa, to nisu određeni politićari, nego pojedinci, narodi u toj Europi. S njima biti prijatelj znaći početi živjeti sretno. Sam se ne živi. Ali isto tako ni živjeti s drugima ne znaći sebe rasprodati, dopustiti drugome da upravlja tobom.

Postoji Europa i izvan sredstava društvenog priorćavanja, Europa koja nije izgubila smisao za pravdu i dobro. Nju se može susresti po svim europskim ulicama, po svim europskim naseljima. Susretao sam i susrećem takvu Europu. Njezina je glavna odlika da ostaje, da ne propada dok politićari odlaze i nestaju. Takva Europa pomogla nam je preživjeti tijekom ovih ratnih dana. Ona će nam pomoći i narasti do snage da se ravnopravno nosimo sa svim sebićnim politićarima. Takva će Europa pobijediti sve loše klice u sebi. Neće dopustiti da određeni krug ljudi-neljudi upropasti njezinu budućnost. I ja vjerujem u takvu Europu.

Najgore što nam se može dogoditi jest da uz to što nam pojedini politićari prave velike nezgode, prevare nas da počnemo dvojiti u dobro, da počnemo optuživati pojedine narode da nam oni žele zlo. Tek tada, naime,

oni su nas do kraja pobijedili. Izjednačili su nas sa sobom. No, mi nismo isto što i oni. Veći smo od njih. Mene bi osobno stid bilo biti s njima. Ne želim sebe sada preispitivati zvuči li to kršćanski, ali ne želim imati nikakva posla s njima. Ako im je stalo do toga, neka idu u povijest sa svojim ledenim smiješkom, grabežljivim očima, podmuklim kretnjama. Ta povijest zabilježiti će ih kao loše ljude u odgovorna vremena. Ja želim biti s onima koji će pripomoći da se dobro rodi među ljudima. Nije me toga stid.

Naravno, nije Europa koju ja volim i s kojom želim rasti i pomoći joj da raste, predstavljena samo u čistaču ulica. Bilo bi to samo očajničko tješjenje. Moja su Europa i ljudi raznoraznih drugih zanimanja. Čak su to i određeni političari u europskom vrhu. Takvi političari imaju snage i volje provoditi sve one dobre i lijepe zakone koji se od vremena do vremena znaju pojaviti na nebu europske politike. Želim se povezati s njima da zajedno pobijedimo. Ne zanima me da pobijedi moje poimanje uređenja svijeta. Zanima me da pobijedi istina. Ona je jednaka za sve narode, za sve ljude u sva vremena. Ne dopuštam nikakvim pokvarenim političarima da mi nešto otmu. Oni nemaju pravo biti gdje jesu. Unatoč njima, vjerovat ću u Europu, našu Europu.

ULICA PROSVJEDA

Čitam opet jutros dnevne novine: toliko i toliko mrtvih, toliko i toliko ranjenih; ti i ti mirotvorni pokreti posjetili su moju domovinu, ti i ti mirotvorni pokreti održali su neko predavanje. Razmišljam, ovo je već četvrta godina što čitam iste naslove. Uvijek novi mrtvi, novi ranjeni, novi mirotvorni pokreti i tako unedogled. Svaki dan prevelika količina nesreće i boli.

Tako bih želio promijeniti ove naslove. Kad otvorim novine htio bih čitati o tome kako smo uspješno hodili ovom zemljom i kako smo mjesto blagostanja i mira. U osmrtnicama ne bih htio prepoznavati prijatelje koji su izginuli braneći našu domovinu. Htio bih da život, i mome narodu i prijatelju namjerniku koji nam dođe u goste, bude slobodan i siguran.

Mirotvorni pokreti o kojima sam čitao i koje sam susretao kažu da se slažu sa mnom. Samo njihovo ime svjedoči da donose mir. Taj mir jest mir bez granica. Čak i znaju kako to postići. Smiješim se i prisjećam.

Još prije nego što je započeo ovaj rat stanovao sam u velikom gradu, glavnom gradu jedne europske zemlje. Ispod prozora moje sobe prolazila je ulica kojom su se kretali svi imalo značajniji prosvjedi, ne samo u tome gradu, nego i u toj zemlji. Meni koji sam došao iz jedne komunističke zemlje, bilo je zanimljivo gledati ih. U podsvijesti mi je bubnjalo da svaki prosvjed znači korak prema istini, hrabro svjedočenje svoga neslaganja s nepravdama u društvu. Nisam sudjelovao u njima, jer se nisam smatrao sposobnim bilo što promijeniti u tuđem nepoznatom društvu. Gledajući te različite prosvjede dočekao sam i Zaljevski rat. Sve je bilo u pokretu. Novine, radio, televizija govorili su o opravdanosti

vojnog pohoda. Prosvjednici s moje ulice nisu mislili tako. Najprije su ulice grada bile oblijepljene plakatima protiv rata. Preostali slobodni prostor ispunili su grafiti. A onda, jednoga dana, krenuo je ulicama grada veliki prosvjed. Naravno da je prošao i tom mojom ulicom. Gledao sam s prozora moje sobe. Tko sve tu nije bio zajedno. Vijorile su se različite arapske zastave, komunističke, crkvene, zastave različitih liberalnih društava, radništva, umjetničkih društava... Zbunilo me sve to. Nikako nisam mogao dokučiti razlog zbog čega su svi oni tu zajedno. Na stranu opravdanost ili neopravdanost rata, ali kako su to oni zajedno? Tek sam kasnije spoznao.

Počeo je rat u mojoj domovini. Na moj goloruki narod nasrnula je sila naoružana do zuba. Sve da smo i bili krivi, a nismo, dvoboj je bio neravnopravan, sredstva neprimjerena. Očekivao sam da počnu prosvjedi. Nije ih bilo. Tješio sam se time da će početi čim se malo slegnu magle krivog izvješćivanja. Sela, za koja ni ja nisam prije znao, sagarala su u plamenu. Ljudi je nestajalo. Stigli su i gradovi na red. Mislio sam, za njih svatko zna i prosvjedi moraju početi. Jedne su gradove ranili, druge su ubili. Čak su se i dobro plaćeni izvjestitelji znali zgražati. No, prosvjedi za moju domovinu nikako da prođu mojom ulicom. U međuvremenu se prosvjedovalo za zaštitu životinja, za povišicu plaća, za prava homoseksualaca i lezbijki, za... Vrijeme je poput pješčanog sata curilo u nepovrat.

Namjesto u mojoj zapadnoeuropskoj ulici, susreo sam raznorazne mirotvorce kako krstare ulicama moje domovine. Pričali su mi o svojoj teoriji mira. Kažu da se ratom ništa ne može postići. Uništavaju se samo uzaludno gradovi, sela i ljudi. Svaki čovjek naš je brat i treba mu pomoći da to pokaže, treba se s njim pomiriti. Ljubav je ono što nas spaja, što će nam dati mir. Gledao sam ih i slušao i obično pitao dvoje. Prvo, zašto ne idu prosvjedovati u zemlju napadača. Žrtva uvijek zna da

od nasilja ništa nema. Samo napadač to ne želi znati. Njega treba promijeniti, a ne žrtvu. Drugo, zašto ne idu prosvjedovati pred vrata onih vlada i svjetskih udruga koje su dopustile, podržavaju i žele ovaj rat završiti onako kako one žele, bez obzira na žrtve. Za te vlade i žrtve ovaj rat je samo jedna uzbudljiva igra na računalu i ništa više. Za nas, za žrtvu, ovo je krvava stvarnost. Treba u tim ljudima bez srca, po raznoraznim vladama i udrugama, pokrenuti njihovu ljudskost i ovaj rat će prestati. Moj narod od njih traži samo ljudskost i pravedne odluke. Mogu li mirotvorni pokreti pripomoći u tome? Gledali su me bez riječi. Poremetio sam njihov mirotvorni mir. Odlazili su pomalo razočarani. Oni koji su imali dovoljno snage susresti se i s onima s druge strane, govorili su da sada razumiju. Dvojio sam, ali i to je već bilo nešto.

Ostao mi je nakon svega samo gorki okus spoznaje o zabludi mnogih mirotvornih pokreta. Razumljivo, nemam ništa protiv mira, a niti protiv mirotvornih pokreta. Smeta me samo njihovo nerazumijevanje života. Mnoge od njih su prevarili da je neutralnost ono najviše što čovjek treba činiti. A ja se pitam: kako se to može biti neutralan? Pravde, naime, samo ima ili nema. Nešto između ne postoji. Onaj tko to ne vidi, ili su ga prevarili, ili namjerno vara druge. Nakon svakog prosvjeda trebala bi nastupiti istina, a ne mir groblja.

Raspitao sam se detaljno jučer. Mojom zapadnoeuropskom ulicom još nisu prošli prosvjedi za moju domovinu.

IGRA KRIVIH SVJETALA

Svjetlo nam je potrebno da bismo vidjeli. Nitko pametan ne protivi se toj tvrdnji. Međutim, ima danas krivih svjetala koja nam daju iskrivljen pogled na stvarnost. Tu nastaju poteškoće. Složit ćemo se da ih ima, ali koja su? Svatko će davati neki svoj odgovor. Ovisit će o tome tko što smatra suncem. Ono je, naime, na neki način izvor svih ostalih svjetala.

Pada mi sve ovo na pamet dok se primiče jedna tužna obljetnica. Još malo pa će se navršiti tisuću dana otkad je Sarajevo opkoljeno. Jedan narod zasjeo je po brdima oko toga grada i odatle puca u nj i po njemu. Da je ptica, zec, lisica... taj grad bi jamačno pobjegao iz doline u kojoj se nalazi. Ali nije. Dugo su ga uvjeravali da mu se ništa neće dogoditi. Ta, ti koji sada pucaju po njemu do jučer su imali svu vlast i sve povlastice u ovome istom gradu. Tako otpadaju svi razumski razlozi. Ostaju samo oni koji su povezani sa zlom. Njima grad nastoji pobjeći. Ako nigdje drugdje, a ono u zemlju.

Još prije nešto su slično učinili s jednim drugim gradom: Vukovarom. Pred očima svijeta na svijetu njega su tada bezdušno pokušali ubiti. On se tome opirao i odupro. Razorili su ga, protjerali njegove stanovnike, ali ubili ga nisu. Izdahnuo je časnno na jednom komadiću zemlje i nastavio živjeti u srcima mnogih. Ta srca učinit će da uskrsne i da se ponovno nađe na mjestu gdje je izdahnuo. Kada se sve to zbivalo, mnogi su rekli da ne znaju o čemu se radi. Nedostajalo im je svjetla, govorili su, da te zamršene stvari jasno sagledaju.

Oni koji su namjerno odašiljali kriva svjetla bili su i jesu politika koja je sebi u Europi dala za pravo biti najglasnija i obvezujuća za sve druge. Ona je slala svoje

promatrače, one koji će nahraniti žrtvu prije nego bude ubijena (kao da nije svejedno je li sita ili gladna kad mora umrijeti), cmizdrila nad gladnim i ubijenim životinjama po zoološkim vrtovima, govorila o građanskom ratu, o divljacima koji se tuku, o nesposobnosti shvatiti da je ovo dvadeseto stoljeće kada se različitosti nadopunjuju i prožimaju... Da ne nabrajam dalje. Pri svemu tomu uvijek je vrijedilo dvostruko mjerilo: jedno za njih, drugo za sve ostale.

Da je uopće došlo do sukoba ovakvih razmjera kriva je, usudujem se izreći, spomenuta europska politika. Već dulje povijesno vrijeme ova politika igrom lažnih svjetala pobuđuje u jednom narodu na ovim prostorima nezasitne težnje. Nažalost, taj narod ne prepoznaje da je samo igračka u tuđim rukama i da nikada ne može doseći svoje nebuloze.

Možda će netko upitati, politika je to kojih država? Međutim, zar je to važno izrijeком navesti. Oni će se prepoznati i bez spominjanja. Kada to učine neće moći nikoga okriviti za prozivanje. Ostat će im samo popraviti se ili potonuti u blato nemorala. Ishod je to svih koji se klanjaju lažnome Suncu.

Kako treba gledati na događaje i na ljude najjasnije i najjednostavnije učio nas je Isus Krist. On je zapovjedio svojim nasljedovateljima kako sa svakim trebaju biti dobro i svugdje gdje god dođu donijeti mir. Danas to Crkva pokušava sažeti u pojam "ekumenizam". Koliko razumijem Isusa i koliko razumijem tekstove II. vaticanskog sabora ekumenizam je ono stanje kada svatko zna za svoje, ali mu to ne predstavlja nikakvu prepreku živjeti zajedno s drugim.

Na žalost, duh ekumenizma nisu razumjeli baš svi u današnjoj Europi. Nisu ga čak razumjeli ni u krilu Crkve. Da jesu, onda bi se crkvena hijerarhija pojedinih naroda, ne govorim o običnom puku, oglasila službenim priopćenjem, učinila nešto, utjecala na vladu svoje države.

Naprotiv, oni su uglavnom šutjeli. Sve ovo za njih nije bio njihov rat. Zaboravili su da trebaju pomoći svojoj subraći bilo gdje da stradavaju po svijetu. Ako stradaju nevini, trebaju im pomoći, zaštititi tu nevinost. Ako stradaju krivi, trebaju im pomoći uvidjeti svoju krivicu i pronaći izlaz iz nje. Ako... ali oni su šutjeli. Prepali su ih da govor nije ekumenizam, da je to stavljanje na nečiju stranu. No, u isto to vrijeme naš Papa je grmio protiv nepravde. Da su barem njega poslušali, shvatili bi nešto.

Igra još traje. Kriva svjetla bljeskaju na sve strane. Ponetko je već progledao, netko nije. Primamo svačije promijenjeno ponašanje i ne želimo se sjećati prošlosti. I to je ekumenizam. Magle se moraju razbistriti i sunca se ukazati. Tada će se razotkriti čije je sunce ono pravo sunce. Mi ćemo jamačno izdržati, jer prepoznavamo igru.

SNALAŽENJE

TA VREMENA

Što je život, od čega je sastavljen, kamo ide...? Naviru pitanja dok se pokušavaš sabrati u sadašnjosti, zaustaviti se i još se više prepoznati. Pred tobom je vrijeme, bivše, sadašnje, buduće. Kako od svega toga napraviti nešto dostojno življenja, nešto čega ćeš se sjećati s mirom bez obzira kako ti tada bilo?

Sjećaš se, dvije tisuće godina unazad osudili su jednoga čovjeka koji je uz to bio i Bog. Njegovo mu božanstvo nisu priznali, jer da jesu, ne bi ga sudili. Bio im je samo netko iz puka. Optužili su ga da vara sve oko sebe, da je njegov nauk zlo za druge. Kada su ga uz pomoć tuđinske vlasti osudili, razapeli su ga na križ. Cinično su smatrali da odozgor lakše može promatrati što se zbiva s njegovim učenicima. Razapeti Bogočovjek Isus nije im zamjerio. Nastavio je svojim putom. Istina, nisu ga ni učenici baš slijedili u tomu. Na znak nevolja raspršili su se kao mjehur od sapunice. Jedan ga je čak i izdao, drugi zanijekao. Tek njegova majka Marija s jednim učenikom stajala je otvoreno podno križa. Taj učenik bio je Ivan. Njega su ostali smatrali najtankočutnijim i zato najneotpornijim. No, on se u ovom času pokazao drugačijim.

Danas ponovno nekoga sude. Osjećaš da taj netko jesi ti. Sude te ne zato što si loš, nego zato što svojim postojanjem ukazuješ na njihove nedostatke. Oni bi u tebi htjeli vidjeti samo svoju igračku i ništa više. Viču ti da si krenuo pogrešnim smjerom, da si razbio njihovu sliku svijeta. Tu sliku oni su uporno gradili u hladnoći svoje tame. Mislili su da će je uspjeti nametnuti svima. Nisu uspijevali zahvaljujući preprekama kao što si ti.

Nema smisla da ti nabrajam, da si nabrajam te suce. Njihova imena nisu važna. Važno je samo da ne dopustiš da te osude. Oni te, zapamti, mogu suditi, ali ne i osuditi. Ništa oni ne postižu svojom nepravdom, ništa oni ne postižu svojim cinizmom. Ako im slobodno i hrabro možeš pogledati u oči, ti si ih pobijedio.

Dok ti ovo govorim nemoj misliti da govorim samo tebi. U isto vrijeme ja govorim i sebi. Na istom smo mi zadatku, samo svatko na svoj način.

I onda kada te razapnu znaj da će jedna Majka, Majka hrvatska stajati podno tvoga križa. Prepoznat će tvoje boli i učiniti ih svojim. To će izliječiti i tebe i nju. Novi će život prostrujati vašim krvotokom. Majka hrvatska zna dobro što je bol. Ona isto tako zna dobro što je osjećaj pobjede kada uzdignuta čela prođeš kroz sve prepreke. Iskusivala je to ona tisućama godina. Plakala je za svojim sinovima i kćerima po svim zemljama svijeta. Previjala je njihove rane dok su ih svi drugi odbacivali. Bdjela je i nježno im šaptala priču o domu, priču o zemlji koja je samo njihova i nikoga drugoga. Naravno da svatko može biti dobrodošao gost, ali to ne znači da taj dom može uništiti, zagospodariti u njemu.

Ona Majka koja je stajala podno križa dvije tisuće godina prije naučila je tvoju i moju Majku hrvatsku kako se postaviti u ovakvim trenucima. Rekla joj je da ne smije očajavati. Bilo je još kroz povijest ovakvih vremena. Ta vremena ipak nisu slomila tvoje djedove i pradjedove. Od onoga ništa što im je život na prvi pogled davao, stvorili su nešto za budućnost. I onda kada su morali bježati i sve ostavljati, ipak nisu ostavljali slike i kipove svoje Majke Marije. Ona ih je pratila u stopu. Kako onda da se ne vrate na svoja ognjišta, kako onda da na kraju ipak ne pobijede?

Vjeruj da će biti i Ivana. Možda su na prvi pogled krhki i ranjivi, možda im se smiju zbog toga. Ipak, znaj da će oni nastaviti tvoje djelo. Neće negdje iz prikrajka

gledati što se događa, nego će se djelotvorno uključiti u to događanje. Vremena rata, vremena nemira jesu vremena upravo za njih. Ta vremena u njima stvaraju snagu i dobrotu, baš kao što kipar svojim nesmiljenim udarcima iz kamene gromade stvara lijep kip. Ivani stvaraju novi svijet. Njima pripada budućnost.

Bit će i onih koji će te zanimati i izdati. Oprosti im to, ali ne zaboravi. Njih su davno uništili. Ne gledaj na njih jer nećeš nikamo stići. Oni nisu za osudu nego za žaljenje. Ne dopusti da te uništi njihovo nečovjštvo. Radije uzmi svoj križ i nastavi dalje.

Nezgodna su ova vremena. Znam to. Vrlo se lagano može biti junak, a i kukavica. Izbor je na svakome od nas osobno. Pritom nikakvu ulogu ne igra škola, mjesto na društvenoj ljestvici. Kada se odlučujemo za biti junak ili kukavica, svi smo jednaki. Stojimo tada pred sobom, pred Bogom i pred poviješću i odlučujemo se. Srednjega puta nema.

Upali svakako svijeću. Ne onu tvarnu, nego onu u svome srcu. Neka ona tu uvijek gori. Podsjećat će te na tvoje dostojanstvo, na put kojim trebaš ići. Budućnost je pred tobom. Ispuni je Bogom, prijateljstvom s njim. Njega su prije dvije tisuće godina sudili i osudili, ali on je na njihovu žalost uskrsnuo. Uskrsnut ćeš i ti. Ta vremena u kojima si sada ne moraju značiti tvoj poraz. Ona su samo grmljavina, kiša i oluja koja će neizostavno proći. Nakon njih bit ćeš puno jači, ako samo budeš htio.

MRTVO PODRUČJE

Volim sumrake. Drago mi je gledati kako sunce zapada, kako se dan smiruje. Ovaj sumrak ipak nisam volio. Išli smo nekim prijateljima u posjet na prvu crtu obrane. Nisam se bojao (barem tako vjerujem), ali ne volim ni sumrake, ni jutro, ni dane u kojima netko na nekoga puca. Ne volim ih, ali ih ipak prihvaćam ako drugoga izlaza nema.

U jednom trenutku vozač reče: "Oдавде па даље мртво је подручје". Sinulo mi je: Може ме погодити метак, али не мора. Све је случајност. Руски рулет је почео. Улог је само мој живот и живот ових око мене. Боже, не пропусти ову игру.

Vozili smo ugašenih svjetala. Vozilo je poskakivalo po putu kojim ga prije ni u snu ne bismo provezli ovakvom brzinom.

Uokolo nigdje nikoga. Samo mi i možda naš budni protivnik s druge strane. Zapuca li, znat ćemo uistinu je li budan.

Dok sada razmišljam o svemu ovomu, shvaćam da sam tada živio na dvije razine. Nešto slično kao kod boljih računala. Dok računalo izvršava jedan skup naredbi, mi na tom istom računalu, istodobno, izvršavamo neki drugi skup naredbi. Smijao sam se, naime, tada, pričao, pokušavao se šaliti, a u dubini duše razgovarao sam s Bogom. On mi je tada bio prijatelj koji mi je mogao pomoći u rješavanju trenutnoga mog stanja. Pripravljao sam susret s njim, ako bude trebalo, licem u lice. Moja želja i upinjanje da se ne bojim pomagali su mi ostati trijeznim. Bogu sam govorio da vjerujem u njega, da zaboravi one trenutke kada sam bio nevjeran.

Osjećao sam da on to čuje. Znao sam da me u jednom ovakvom trenutku jamačno neće ostaviti sama.

Priznajući iskreno, moj hrvatski narod pomogao mi je u odluci ponašati se na ovakav način. Borio se, patio, umirao, smijao se, tugovao, ženio se... dok je u svojoj dubini stajao pred svojim Bogom. Moj je narod bio svjestan da je u mrtvom području. Može mu se dogoditi da ga stigne i metak, ali on je odlučio pripremiti se za taj trenutak prolazeći u isto vrijeme s Bogom put koji ga očekuje. Znao je moj narod da se pravednik uništiti ne može. Bit će izranjen, mnogi će njegovi članovi poći na put Bogu, ali izgubiti ne može. Gubi tek onda kada se prepadne i zbog toga nema snage doći u doticaj sa svojim Bogom. Ostaje tada bez oslonca koji ga je držao nauzgor.

Nisu važni lopovi koji, dok moj narod prolazi dvama razinama postojanja, krađu okolo i bogate se. Oni su zbog toga kula od karata. Zida se, zida, a onda u jednom iznenadnom trenutku sve se sruši i nestaje. Ne bih htio biti u njihovoj koži i ne bih htio spavati nemirnim snom. Ostali su bez Boga i samo na jednoj razini, sa smiješkom plastične lutke.

Ako već govorim što još ne bih htio biti, onda ne bih htio biti ni onaj koji se neprestano pita ne čini li on previše, a drugi premalo. To pitanje razara dušu, tjera čovjeka da rasproda sve svoje snove i prepusti se slijepom događanju. Kroz takvo pitanje probija u naš život strah, kukavičluk, sebičnost... Na kraju, kad pomislimo da smo postigli ono što smo željeli, više ni sami sebe ne prepoznavamo.

Gledao sam zgrade pokraj kojih smo prolazili. Nekada su bile pune života. Danas su poput školjki iz kojih je izvađen biser. Njihovi stanovnici nisu ih mogli ponijeti sa sobom. Jedino što su mogli ponijeti bila je njihova duša. Je li ta duša bila sretna s njima?

"Tu smo", začuo se vozačev glas. Naravno, znali smo to, ali ove riječi bile su nekako uvjerljivije od naših. Dočekala nas je prokopana rupa u zidu, ruševine i paljevina. Reklo bi se, nigdje žive duše. U dubini ruševina bujao je ipak život. Prijateljski su nas dočekali. Drago nam je bilo da smo se sreli. Nije to više bilo mrtvo područje. Tama je pobijedena. Zahvaljujući ovakvim mjestima nestat će "mrtvih područja". Niknut će život i ljudi će se pitati - zar ih je nekada i bilo.

OKVIR ZA SLIKU, SLIKA ZA OKVIR

Žurili smo. Uokolo ratna pustoš. Selo razoreno u tijeku bitaka. Nekada mi je to bilo neobično, nestvarno, sada nešto što se razumije samo po sebi. Htjeli smo prisustvovati sprovodu još jednog hrvatskog vojnika. Moj prijatelj i ja.

Došli smo, ipak, ranije. Puhao je vjetar, zemlja je bila natopljena kišama. Blato i hladnoća. Pogrebna povorka se približavala. Ništa novo. Svećenik, puno naroda, lica uistinu ozbiljna (bez pretvaranja), hrvatska zastava i vod vojnika. Bližnji su kao i uvijek glasno plakali. I to bi bilo sve.

Ono što me ovaj put iznenadilo bila je slika. Nosio ju je suborac poginulog vojnika. Uokolo nje zagasiti drveni okvir. Prikazivala je pokojnika kako se smije. U očima mu se nazirala nada, blizina i ljubav. Nisam mogao odvojiti pogleda s nje. Odskakala je od svega.

Smijeh sa slike razgonio je u meni gorčinu koja se bila počela skupljati. Nije mi dao poći tim opasnim putem. Kao da mi je govorio: "Gledaj, ja jesam tjelesno otišao, ali ti si ostao. Ako budeš počeo mrziti, izjest će te ta mržnja. Radije se nasmiješi i obavi svoj dio zadatka."

Samo, što bi to bio moj dio zadatka?

Znam da to nije pobjeći što dalje odavde. A imao sam priliku za to. Čak i "častan" razlog kojem se ne bi imalo što prigovoriti. Nisam to učinio. Možda je na to utjecala i sudbina jednoga koji je pobjegao u onome prošlom ratu. U tuđem svijetu dobio je sve, ali u stvarnosti on je bježao čitavog svog života. Znao je i znali su da je u odlučujućim trenucima bio kukavica.

Ne vjerujem ni da je moj dio zadatka dopustiti sebi ponašati se kako se nikada prije nisam ponašao. Ni sada ne mogu krasti, ubijati, napadati. Neće mi to donijeti dobra. Razorit će me kao osobnost. Prestat će ova "luda" vremena i ako me ama baš nitko ne bude pitao gdje sam bio i što sam radio, pitat ću to ja sam sebe. Što ću moći odgovoriti?

Zbilja, što bi to bio moj dio zadatka?

Trebam izgraditi sliku koja će skladno pristajati u svoj okvir. Taj okvir, to je cjelokupni moj život. Negdje sam svojim životom postavljen. Nije važno gdje. Važno je da to što radim obavljam zauzeto i pošteno. Stvorit ću time okvir za svoju sliku. Ljudi će me prepoznavati po tom okviru i po toj slici. Neću moći izbjeći njihovoj prosudbi.

Kada stvorim lijepu sliku i lijep okvir, Bog će me staviti u svoju sobu. Bit će radostan da me pronašao, a ja ću biti radostan da sam pronašao njega. I u ovim ratnim danima on prolazi komadićem zemlje gdje se odvija moj život. Zove me. Žao mu je kad čuje kako govorim da nam ne želi pomoći. A on to itekako želi. Pruža svoju ruku da bismo hodili zajedno. Mi moramo proći našim putom. Nitko to ne može učiniti za nas. Cijena je to slobode. One nutarnje i one vanjske.

Slušao sam u sebi ove riječi, ovo miješanje zamjenica "ja" i "mi". Znao sam da nisam više sam na ovoj zemlji. Nekome sam dužan pomoći u nevolji. Taj netko zove se moja domovina. Misli su išle dalje.

Stvorivši svoj osobni lijep okvir i lijepu sliku, stvorili smo lijep okvir i lijepu sliku za svoju domovinu. U društvu naroda koji imaju čast živjeti na ovoj kugli zemaljskoj, naša domovina ne smije biti prljava i razbarušena. Ja svojom pojavom uljepšavam njezin izgled. Točka sam koju je umjetnik povukao na toj slici.

Nije bitno što će moja domovina uljepšana mojom slikom odudarati ponekad od okoline. Zar je uopće

važno što je neki narod spreman izložiti ružnu sliku u ružnu okviru? Kad povijest i Bog budu prolazili i skupljali slike naroda, okvire u koje su te slike stavljene, naša slika u okviru i okvir oko naše slike trebali bi stajati ponosno. Ne bi se smjelo dogoditi da ih zamete vjetar, uguši magla.

Svećenik je izustio "Pokoje vječni", vod vojnika pučnjavom je odao počast svome suborcu, zemlja je bila nasuta. Četvoro djece koja su ostala bez oca privilo se uz majku koja je ostala bez supruge. Slika Hrvatske bila je spremna stati u svoj okvir. Za sada.

"UPUCANO" MJESTO

Do prije kratkog vremena mjesta sam obično dijelio na lijepa i ružna, već prema tomu koji su osjećaji u meni prevladavali dok sam ih gledao. Danas, naprotiv, znam za ona mjesta koja su "upucana" i ona koja to nisu. Saznao sam za tu podjelu jednog poslijepodneva dok mi je prijatelj pričao o pogibiji dvojice i ranjavanju četvorice vojnika koji su pripadali vojnim postrojbama našeg mjesta. Iako sam u životu morao saznati za mnoge riječi iz raznoraznih jezika, za riječ "upucan" nisam znao. Uostalom i samo pucanje nije me zanimalo. Životni poziv vodio me je nekim drugim stazama. Dolaskom rata pojam pucanje postao je pojam prema kojemu se trebalo dublje odrediti.

Svakodnevnim vojničkim rječnikom rečeno, kako sam saznao, "upucana" su mjesta ona mjesta na koja je pucano i čije se točne koordinate nalaze zabilježene na nekom komadu papira onih tamo prijeko. Zbog toga ne treba im mnogo za uputiti novu minu na isto mjesto.

Riječ "upucan" učinila mi se malo čudnom. Koliko se prisjećam nisam je baš nalazio zabilježenu kod boljih hrvatskih pisaca. Posegnuo sam za rijetkim rječnicima hrvatskog jezika. Kako sam razumio, ova riječ ne bi bila našega podrijetla. Došla nam je zajedno s pretpostavkama o bratstvu južnoslavenskih naroda. Rječnici nisu ništa kazivali o tome koja bi to bila hrvatska riječ koja bi mogla zamijeniti riječ "upucan". Govorili su samo o tome da je "upucano" mjesto ono mjesto koje je gadano oružjem. Time se to mjesto razlikuje od svih drugih mjesta. U ratu je na njemu najlakše poginuti, u trenutku prestati postojati na ovoj zemlji.

Unatoč pogibeljnosti ljudi će i dalje odlaziti na "upucana" mjesta. Jamačno ne zbog uživanja u krajoliku, zbog izleta. Tamo se odlazi zbog neodoljive potrebe za slobodom. To je bio razlog da su se i naša šestorica onog dana našla na jednom takvom mjestu. Na žalost nisu imali sreće, a zajedno s njima i svi mi. Oni s druge strane primijetili su ih i bili kobno brži.

Ne znam koliko još ima "upucanih" mjesta u domovini moga naroda. (Neću sad o tome kamo sve seže moja domovina.) Znam samo da ih ima mnogo. Namnožila su se u ova ratna vremena, zgusnula se i neugodno grizu dušu.

Iako bih volio da je drugačije, "upucana" mjesta već su odavno prisutna u mojoj domovini. Još tamo od doseljenja mojih predaka na plavi Jadran i njegovo duboko zaleđe. Mnogi nisu mogli gledati kako radosno rastemo i odlučivali su nas kazniti zbog te naše radosti. Mnogobrojna "upucana" mjesta (istina, tada bez koordinata, ali jednako pogibeljna) pretvoriše našu zemlju u "upucanu" zemlju. Naša povijest u povijesti svijeta postade "upucana" povijest. Lomili su nas. Htjeli su prigrabiti naše. Neki su govorili da na to imaju pravo, drugi su nas iz sebičnosti htjeli uništiti misleći da će njima time biti bolje.

Postojanje i danas "upucanih" mjesta u našoj domovini znak je da nas nisu uništili. Unatoč nesklonosti "upucanih" mjesta, "upucane" zemlje, "upucane" povijesti, ostajali su naši djedovi svoji na svome. Počesto su morali ginuti u tuđim vojskama, na krivim stranama, ali su uvijek u srcu nosili misao o slobodi hrvatske zemlje. Tko može prezreti tu njihovu čežnju, reći da je pogrešna.

Nakon što je primio kršćanstvo moj narod je išao svojom "upucanom" poviješću čvrsto zagledan u zbujujući znak križa. Njegov Bog bio je pribijen na križ. Nije ga ubio neki čovjek iz puka, već oni koji su se smatrali pravednima, govorili drugima o toj pravednosti

i uživali samodopadno u svojoj veličini. Ipak, nisu ga uspjeli ubiti. Taj Bogočovjek s križa uskrsnuo je. Samo tri dana njegovi protivnici su mislili da su u potpunosti uspjeli. No, i to je bilo s velikom dvojbom.

Znajući za sve ovo, moji su preci ginuli i odlazili čvrsto grleći križ, tu tajnu koja znači život. Za njih to nije bio kraj, nego samo žrtva da bi njihov narod nakon "tri dana" doživio uskrsnuće.

I danas pripadnici moga naroda čine isto. Jedan od one dvojice što su poginuli, kada je teško ranjen uvidio da mu se približila smrt, prekrižio se, izmolio "Oče naš" i umro. (Zar je uopće važno koji. Možda obojica.) Bilo je to vojnički i hrvatski hrabro, kršćanski ispravno. Odgovaralo je slici hrvatskog vojnika koja se nalazi u svima nama.

Teško je reći koliko će još biti onih koji će svojom krvlju otkupljivati "upucana" mjesta moje domovine, "upucanu" moju domovinu na kugli zemaljskoj. Jedino što bih mogao reći jest: moramo ustrajati. Nalazimo se u ona "tri dana" pred uskrsnuće. Oni koji nakon svega ostanu u ime svih, uživat će novorođenu slobodu svih "upucanih" mjesta naše "upucane" domovine. Neka im je sretno i neka njihova djeca zaborave riječ "upucan".

DUŠNI DAN 1993.

Oni su došli nepozvani i pojavili su se iz tame. A dan je tada bio sunčan. Htjeli su uništiti naš život, naše snove. Nismo im dali. Mnogi su od nas ostali u kamenim vrletima, na cvjetnim poljima, vlažnoj i toploj zemlji. Osjetili smo i previše duboko što znači tuga i što znači plač. Tama je nadirala.

Sjećam se svega ovoga ovih dana. Kažu, dolazi Dušni dan. Ali, zar on već nije došao? Svaki dan, u nekom od krajeva koji obitava moj narod, netko novi odlazi na drugu obalu. Oni od jučer kao da su već davno otišli. Naš dušni dan bolno traje.

Bože, teško li je hoditi ovom zemljom!

Krunica o vratu umorna čovjeka bljesnu u mojim očima. Sasvim nenadano. Tiho mi je šaptala: "Biti čovjek znači biti hrabar unatoč svemu"! Uhvatio sam se tih riječi. I što sam više razmišljao o tome, jedno mi se lice približavalo kroz maglu događanja. Bilo je to lice Majke Marije iz Međugorja, sa Širokog Brijega, iz Sinja, Marije Bistrice, Olova, Aljmaša, Kondžila... Znao sam, ona upaljena svijeća koju sam primjećivao bila je njezina. Putnici smo u zla i teška vremena, ali jedna svijeća uvijek je svijetlila u našoj tami. Zaticana je na prozorima razorenih i spaljenih domova, svih onih mjesta koja su primala nove i nove prognane ljude. Isus, Majčin sin i naš brat, zamolio je nju da ona kao prava majka bdije. I ona je bdjela nad nama.

Svijetli zato svijeća u duboku noć. Ne mogu je ugasiti ni oni koji su došli nepozvani i koji su došli iz tame. Samo je mi možemo ugasiti.

IZABRANI NAROD

Odgovorna je ta riječ "izabran". Na nečija leđa stavlja teret, uozbiljuje ga svojom ozbiljnošću. Odjedanput on više nije onaj koji je bio. Njegova povijest nosi veliku oznaku odgovornosti ne samo za sebe, nego i za drugoga. Nisam stoga nikada previše volio ovu riječ. Želio sam biti slobodan. Tek promatranjem moga hrvatskog naroda ovih dana nešto se preokrenulo u meni.

Papa je pohodio moj narod. Nije došao s vojskom, s tankovima, sa zrakoplovima. Došao je s ljubavlju. Pokazao je da zna da smo u ratu i da patimo, da zna da smo nepravедno napadnuti i da oni koji su se domogli vlasti u svijetu nepravедno žele opravdati napadača. Ipak, nije govorio o osveti, nego o miru i opraštanju. Čudan možda govor?

Mnogo prije početka misnog slavlja mnogi su se zaputili prema mjestu gdje će ono biti održano. A noć je tada bila hladna i puna magle. Led je prodirao u kosti. Nisam vidio da se itko bunio. Mladi i stariji zajedno su bdjeli, zajedno su očekivali. Kolone ljudi prolazile su čitavu tu noć i čitavo sljedeće prijevodne prilaznim putovima. Sve je išlo glatko. Nosili su natpise u znak podrške papi. Ni jedan jedini protiv njega kao u nekim drugim zapadnim zemljama koje je pohodio.

Na misnom slavlju oduševljenje. Papa je ganut i iskren. Mi što predstavljamo nepregledno mnoštvo, osjećamo to. On osjeća da ga mi razumijemo. Zrak je nabit dobrom. Sinulo mi je: mi smo izabrani narod. Nitko još nije u naše vrijeme ovako susreo Papu. On je shvatio, mi smo shvatili. Na istom smo zadatku.

Zaista, naša je povijest, povijest izabranog naroda. Tko zna kako, jednoga dana našli smo se u moru uzburkanog

slavenskog svijeta. Neki rekoše da smo doselili iz svetopisamske povijesti. Na budućim našim naraštajima je otkriti naše prave korijene. No, u moru slavenskog svijeta mi smo bili prvi koji smo primili kršćanstvo. Kasnije smo diljem naše nove domovine i šire ostavljali kosti za to svoje kršćanstvo. U međuvremenu smo i griješili, ali smo ostajali vjerni svome Bogu. Uvijek se nalazilo onih koji su se uzdizali poput proroka i pokazivali nam put.

Danas ponovno ostavljamo kosti za svoju vjeru. Mnogi koji su nasrnuli na nas ne žele ubiti samo nas, nego i Boga u nama. Naš Bog njih podsjeća da su na krivom putu. Oni koji izvršavaju taj nalog tek su igračka koja se kobno uživjela u svoju ulogu. Tvorci i gospodari rata i mira stoje malo podalje zaklonjeni počasnim nazivima, novcem, pričom o novom svjetskom poretku, nedužnim nazivom humanitarnih udruga... Oni stvaraju carstvo zla i zato smo im mi kao narod Božji prepreka na tom putu. Njih ne iznenađuje krv, njih ne iznenađuje patnja. Iznenadi ih samo kad vide da nisu uspjeli u svome naumu.

Da, vjesnici zla nikada ne mogu uspjeti. Njihova voštana lica i oholost gube bitku s odlučnom blagošću. Tko može zaustaviti dobro i blagost koje je papa Ivan Pavao II. nanovo pokrenuo s mojim narodom? To dobro i ta blagost čuvaju nas da ne postanemo jednaki ili gori od onih koji bi nas htjeli uništiti. U isto vrijeme priječe naše uništenje. Onaj tko stoji na pravom putu takav je neuništiv, jer uvijek pronađe načina pobijediti zlo. Jedan od načina kako se zlo pobjeđuje jest i opraštanje. Papa je dosta govorio o tome. Oprostiti može samo onaj tko je velik, a moj narod je velik. Naravno da će se uvijek sjećati onoga što je bilo i čuvati se da mu se isto ponovno ne dogodi. Pritom neće gajiti mržnju koja izjeda i koja dan pretvara u noć.

Vjerujem u izabranje svoga hrvatskog naroda. Prije nekoliko tisućljeća bio je to židovski narod. U ova

suvremena vremena zašto to ne bismo bili mi? Zvuči oholo? Zašto? Ne kažem da smo veći od drugih. Kažem samo da nosimo težinu izabranja. Tko zavidi neka pokuša biti izabran. Ja mu zavidjeti neću.

Naše izabranje nitko ne može uništiti osim nas samih. Ono se čuva u tišini naših domova, nosi kroz povijest kao svjetlo, kao glas. Zahtjevno je, ali oslobađa. Čisti našu nutrinu i liječi nas. Time mi postajemo zaista mi.

UNATOČ SVEMU

Duh i tvar. Dva potpuno različita počela. Povijest je prepuna njihovih miješanja, ustvari vođena je njima. Ako ostavimo po strani mudroslovna zanovijetanja, čovjek je svjestan da živi na ovoj zemlji. No, u isto vrijeme svjestan je i da nadilazi ovu zemlju. Podijeljen je zbog toga u sebi. Sve religije pokušavaju riješiti u njemu upravo tu neugodnu podvojenost.

Niccolò Macchiavelli bio je svjestan te podijeljenosti. Najprije je to pokušao riješiti književnim djelima. Nije mu se činilo da je uspio. Poslije se dao na politički rad. Opet nije imao uspjeha. Prognali su ga. Ipak, u jednome je uspio: teorijski je osmislio i na neki način opravdao svu prljavštinu u političkim poslovima. Njegovo je geslo bilo da je u politici sve dopušteno, odnosno da sredstvo opravdava cilj. Kad se vodi politika treba je voditi realno, prema istini koja meni odgovara. (Zvuči poznato, zar ne?). Ne treba se obazirati ni na kakva čudoredna načela. Da bi se postigao određeni cilj, može se uporabiti i nasilje, prijevara...

S ovakvim svojim postavkama naravno da Macchiavelli nije bio obljubljen kod Crkve. Međutim, našao je utočište kod onih koji su se voljeli nazivati humanistima (prevedeno na hrvatski: čovjekoljupcima). Prisjetimo se samo Francuske revolucije i događaja oko nje. Sinovi te francuske revolucije danas upravljaju svijetom. Kako, vidimo na primjeru u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Ljudi se ovdje ubijaju kao na tekućoj vrpci. Sinovi francuske revolucije su oni koji iz pozadine vuku konce te krvave igre. Spremni su sve narode koji u tome sudjeluju nazvati nerazumnim divljacima, govoriti o nedostatku ljudskosti, ali se izuzetno čuvaju da ne prekinu tu krvavu

igru. Zacrtali su njezin kraj i ne žele da taj kraj bude mimo njihovih želja. Što je najstrašnije, nije im to prvi put. Izvježbali su se u tome kroz povijest na čitavoj kugli zemaljskoj. Naravno, svim silama trude se sakriti to što su činili. Sve u svemu ovo je za njih rimski cirkus. Možeš birati kako će netko stradati. Vladar si. Kakva uživancija!

Treba im se, naravno, oduprijeti. Ne bih o načinima. Ima ih na tisuće. Jedino bih kratko o tome da ne dopustim nikada sebi reći da sam umoran od ove borbe. Tek kada to rekнем - gotov sam. Dogle, uspjet ću i onda kada mi se čini da je nemoguće uspjeti. Svima nama dokazao je to kroz ovih nekoliko godina naš hrabri hrvatski duh. Odlučili smo se oduprijeti i dobro se, evo, nosimo sa svim poteškoćama. Otpor još nije završen.

Prirodno je, ako se tako može reći, da nam naši protivnici stvaraju poteškoće u našem hodu naprijed. Međutim nije prirodno da nam to čine i oni koje nazivamo "našima". A ima ih. Ponekad mi se čini i previše. Razmišljajući o njima razvrstao sam ih u dvije skupine.

U prvu skupinu "naših" protivnika spadaju oni koji nisu svjesni dokraja što čine. Oni kažu rat je, svi tako čine, pa zašto ne bih i ja. Čuo sam jedan istinit događaj o takvima. Vojnik bio na prvoj crti. Nedjelja jutro. Dolazi njegov poznanik, pozdravlja ga, ulazi u prvu kuću i počinje nositi stvari. "Hoćeš li danas na Misu", pita ga vojnik. "Hoću", odgovara poznanik. Po drugi put iznosi stvari. Isto pitanje, isti odgovor. Ponovilo se i treći put. Poznanik začuđeno odgovara: "Ne razumijem zašto me to po treći put pitaš?" Vojnik uzvratil: "Zar zbilja ne razumiješ?" Rekao bih isto: Zar zbilja ne razumijemo?

Druga skupina "naših" protivnika jesu oni koji su naši samo po nazivu. Davno su oni prestali biti našima. Takvima nema smisla govoriti: zar zbilja ne razumiješ.

Njih se samo može i mora zaustaviti. To su oni koji su spremni prodati bitku, grad, otvarati kockarnice, javne kuće, prodavati i proizvoditi drogu, ubiti po narudžbi... Jednom riječju: oni su kriminalci. Ne mogu biti našima jer oni ne poznaju pripadnost naciji, vjeri, domovini... Oni poznaju samo pripadnost tvarnome. Duh je njima nepoznata i mrska zemlja. Gomilaju novac, kuće, vozila i misle da su time sigurni.

Najveću im uslugu činimo ako im se klanjamo i ako ih se bojimo. Isto tako činimo im uslugu ako ih makar i nesvjesno nastojimo oponašati. Tada oni uživaju u svojoj pokvarenosti. Želimo li sačuvati svoje dostojanstvo, moramo im se oduprijeti. Hercegovac nikada nije bio lopov, nasilnik, pokvarenjak. On je uvijek imao srca oduprijeti se nepravdi, unatoč svemu što ga je moglo zadesiti.

Ne podupirem ni one koji sve proglašavaju duhovnim. Jest naša domovina gore na nebu, ali je i ovdje na zemlji. Da je ovaj vidljivi svijet bespotreban, ne vjerujem da bi ga Bog uopće stvarao. Stvorio ga je, čini mi se, da bismo imali mjesto gdje bismo se slobodno mogli odlučiti za ili protiv njega. Ako ga budemo izgrađivali s mišlju na Boga i po Božjim zamislima, vjerujem da će nas na našoj drugoj obali dočekati raširenih ruku. Imam li pravo?

Znam, pritišću nas mnogi upiti i mnoge poteškoće ovih dana. Nije se lagano snaći. Ipak, temeljni je upit: jesam li umoran i idem li naprijed unatoč svemu. Povijest i naše potomstvo neće nam oprostiti kukavičluk i bježanje u zavjetrinu.

TAJ OPOJNI MIRIS

Pitanje čovjekova samoostvarenja uvijek je bilo pitanje i njegova načina pristupa stvarnosti. Najprije je u sebi trebalo domisliti neki svoj stav, da bi taj stav postao ona os oko koje se okreće čitav naš život.

Koliko je ljudi, gotovo da je isto toliko i različitih stavova. Spomenut ću samo dva u liku mudroslovca Diogena i svjetskog moćnika Aleksandra Makedonskog. Diogen je, uz ostale svoje posebnosti, većinu svog života proveo živeći u bačvi. Dolazi mu jedanput Aleksandar Makedonski i pita ga kakvu želju hoće da mu ispuni. Diogenov odgovor bijaše: "Skloni mi se sa sunca".

Dva suvremenika, dva potpuno različita stava. Diogen život promatra u obliku "igre" koja daje slobodu, Aleksandar Makedonski život promatra u liku "ozbiljnosti" koja daje nadmoć, silu, osjećaj da sve možeš.

Naveo bih samo jednoga koji u posljednje vrijeme mnogo piše o igri kao doživljaju življenja. Njemački je to teolog Jürgen Moltmann. On je glasnogovornik, a slijedi ga mnoštvo nepoznatih. S druge strane ima mnogo onih koji bi željeli postati predvodnici takvih koji se vole nazivati "ozbiljnima".

Ova napetost doživljava se u oba privida ljudskog življenja: na društvenom i na religioznom polju. Sržna točka jest "vlast". Poput kakvog opojnog mirisa privlači k sebi i tjera čovjeka da se očituje.

Ljudi su za vlast spremni sve dati. I život, i vrijeme, i snove. Vidio sam već mnogo takvih, a o još više njih sam čitao. Pogreška je, čini mi se, u tomu što tu vlast doživljavaju kao izlječenje svojih životnih trauma, trenutak kada se mogu izdignuti iznad drugoga i tako

se osloboditi. Naravno, ostaje otvorenim pitanje je li to uopće oslobodenje ili je tek još veće zatvaranje u osamljenost bitka bez drugoga.

U krajevima koje nastanjuju Hrvati i koji im se računaju kao domovinski, na poimanje vlasti utječe i povijesno naslijeđe turske višestoljetne vladavine i naslijeđe komunističke sludenosti. Među svim utjecajima ovo su dva najznačajnija utjecaja. U isto vrijeme to su dva utjecaja za koja bi svatko od Hrvata prisegnuo da ih kod njega nema. A ima ih! Kako inače shvatiti sve ovo razdoblje kroz koje prolazimo u posljednjih nekoliko godina. Na stranu rat i igre svjetskih moćnika s nama. Što je s našim glavama i našim ponašanjem? Ne gledamo li svoju ulogu u ovom odgovornom vremenu samo s točke koliko smo izgubili, odnosno dobili kao pojedinci, a ne kao zajednica? Tko nam to ostavi tako duboku želju osobno se snaći ne obazirući se na druge i drugima vladati bez obzira zaslužujemo li to po prirodnim sposobnostima ili ne. Isto tako kakvi su to naši društveni i vjerski poglavari. Počesto su samo "poglavari". Čast, naravno, onima koji nisu takvi. Kad nemaju nikakva drugoga opravdanja onda ovi "poglavari" nastupaju u ime zakona. U to ime propovijedaju ljubav, bratstvo, oprostenje, slobodu, demokraciju, slobodno tržište... U ime zakona i osuđuju i nikada se ne ispričavaju za svoju krivu osudu. I kada sve ovo još povežemo s turskim i komunističkim naslijeđem imamo: *nered*.

S ovim mislima u glavi prisjećam se što Isus reče jednoga dana: "Tko bi želio biti najveći među vama, neka bude vaš poslužnik! A tko bi želio biti prvi među vama, neka bude rob svima" (Mk 10, 44 - 45).

NA RUBU SVEGA

Gledao je širom otvorenih očiju. Nema radija, nema televizije, nema novina, nema diska, nema cigareta, ... Ništa! Samo rad i molitva, molitva i rad. I puno, puno vremena. Rekli su mu da se može izliječiti ako hoće. Bili su u njegovoj koži. Znaju što je stajati na rubu. Sada su drugačiji. Ponovno su uhvatili vezu s onim što se zove život.

Sve je to u njegovu životu počelo glupo. Oduvijek je htio biti slobodan. Došao je rano do zaključka da ne treba priznavati nikakve zakone, nikakva pravila. Ono što roditelji pričaju to je davno pregazilo vrijeme. Škola je samo zarobljavanje uma. Sanjao je o društvu u kojem se istinski slobodno živi. Mrzio je laž, pretvaranje. Htio je društvo čiste ljubavi. Tražio je sebi slične i nalazio ih. Istina, ne velik broj, ali dijelili su njegovo mišljenje. Osjećajući se zajedno jačima, pokušavali su prodati svoje zbrkane misli, ali nisu uspijevali. Jednoga dana netko je donio lijek za sva razočaranja. Droga! Dok je uživao slobodan si od svega i ploviš u divnim oblacima. Na žalost, ti prvi osjećaji brzo su se izgubili. Shvatio je da se nešto ne slaže, ali tko bi mislio o tomu.

Rat je ubrzo započeo. Prijavio se dobrovoljno tjeran svojim domoljubljem. Primili su ga. Dobio je pušku. S njome kao da je potpuno prekinuo vezu sa svijetom koji ga je prije okruživao. Činilo mu se da je potpuno slobodan. Nije ga strašio miris bojišnice. Važno mu je bilo da može sanjati i stvarati novi svijet.

Nekako u to vrijeme odnekuda se pojavila i neka lijepa djevojka. Svi su ludovali za njom. Ona je pokazivala kao da joj je stalo baš do svakoga od njih. Zalazili su na mjesta gdje se ona nalazila. Tu su

pronalezili i neku bolju drogu. Istina, bila je skuplja, ali do novca se moglo doći. Način nije bio toliko važan. Oni koji su više trošili, bili su i bliži djevojci. Dane su provodili sludeni ljepotom i drogom. Puno, puno kasnije, pri kraju balade, saznao je da djevojka uopće nije trošila drogu i da nije voljela nikoga od njih. Ali, bilo je već kasno.

Sada stoji pred odlukom. Više nema kamo. Kući mu se ne ide, vojska ga je isključila iz svojih redova. U početku mu je bilo krivo. Razgovarao je sa svojim zapovjednikom. Ovaj ga nije štedio. Rekao mu je sve u lice. Podnio je to, jer je znao što je radio. Nije samo mogao podnijeti da "igra" i dalje traje. Djevojci je nekako oprostio, ali onima koji su stajali iza nje nikako nije mogao. Shvaćao je da oni upropaštavaju i njega i djevojku i sve slične. Zapovjednik mu je odlučno rekao da će i oni doći na red. Već se na tome radi. Sada trenutno imaju jake zaštitnike, ali stolica im se drma. Još mu je rekao da zapamti da naša borba nije samo protiv onih neprijatelja, nego i protiv takvih.

Progledao je jednoga dana sasvim slučajno. Nije imao više droge, a bila mu je potrebna. Nisu mu je besplatno htjeli dati njegovi dotadašnji prijatelji. Potjerali su ga kao psa. Povrijedilo ga je to, jer je imao naglašen osjećaj za svoj ponos. Bio je to dan kada se po prvi put u njegov mozak usjekla misao: liječiti se. Tada je u novom svjetlu sagledao svoj život. Idućih dana pronašao je novac i pravio se da je prijašnji, pažljivo promatrajući događaje. Povezivao je riječi i lica. Shvatio je "igru". Smučilo mu se. Saznao je i imena. Ona prava. Istina, mnogi izvan njegova društva to su već i prije znali. Ali nije on.

Sunce ga obasjava. Gleda dečke kako rade. I on može biti takav ako hoće. Bože, kako boli to "ako hoće". Može imati i djecu jednog dana, mjesto u društvu kao njegov zapovjednik, kojeg se, evo, sjeća. Može se

ponovno priviknuti na molitvu Bogu i vratiti se djevojci koju je ostavio. Čuo je da ga voli i da još nije našla drugoga. Jedno vrijeme ona ga je pokušavala izvući iz svega. Kad je u dimu baruta pronašao novu ljepotu i nove prijatelje, nju je ostavio. Sada sve to može popraviti. Može, zaista može.

Dečki su završili posao. Otišli su na molitvu. Jedan mladić, hrvatski mladić, stvarao je odluku. Negdje tamo daleko, na rubu svega.

PJESMA BLIZINI

Pamtim dobro taj dan. U mojoj su domovini odjeknuli pucnji. Krvavi. Ratni. Strahovanja su se ispunila. Došlo je do toga.

Nalazio sam se tada u jednom svjetskom gradu koji je imao dvaput više stanovnika nego moja domovina Hrvatska. Život me slučajno odnio tamo. Uostalom, kao mnogo puta do tada. Radio koji može primati kratke valove, bio mi je vjerni suputnik. Zajedno s ostalima navečer sam sat vremena provodio u razabiranju vijesti kroz raznorazne šumove i smetnje. Dotle, vijesti na televiziji na tuđem jeziku.

Dirnulo me sve to do dna srca. Mučio sam se u traženju rješenja što učiniti sa sobom. Moja domovina gori i ja sam se morao odrediti. Imao sam tada zacrtan život barem za nekoliko sljedećih godina i zadaće koje je trebalo napraviti. Petnaest dana šetao sam sobom gore-dolje. Petnaest teških dana. Slušao sam razloge srca i razloge glave. Kušao sam ih pomiriti. Donio sam odluku.

Dok sam slušao vijesti, činilo mi se da pucnjava dopire i do mene. Pitao sam se što bih učinio da sam "tamo"? Zaista nisam znao. Učili su me i učio sam druge da treba poštivati ljudski život. Ali, rat je i oni pucaju na nas! Zaista nisam znao! Odjedanput vijest o pogibiji naših redarstvenika. Pobili su ih iz zasjede, hladno, tamo gdje je rat tek možda trebao doći. U tom trenutku sve mi je postalo jasno. Bio sam spreman biti vojnik u punom smislu te riječi. Bože, kako veličanstveno i kako glupo!

Kad sam kasnije raščlanjivao taj trenutak, spoznao sam da je on u meni urodio i još nečim: većom potrebom

za blizinom. Duša se, naime, htjela obraniti. Nije dopuštala da je stavim na stranu i uzmem tek za nekoliko godina ili možda nikada više. Tražila je blizinu da se smiri, da se odmori, da bi tada jasno mogla vidjeti što joj je činiti. U rat se ne odlazi hladna srca i duše, a usijane glave. U rat se odlazi usijana srca i duše, a hladne glave. Rat je ozbiljna strana stvarnosti.

Ne umišljam sebi da znam što je blizina. Njezine sam krhotine skupljao tijekom čitavog života i još ih uvijek skupljam. Sada to činim užurbanije, jer puno je tame koja bi mi htjela predati svoju otuđenost. Kad sve ovo prođe, htio bih vidjeti što više nakupljene blizine. Ona je poput masline. Potrebno ju je zasaditi, jedno vrijeme nježno njegovati, ali poslije toga gotovo je neuništiva. Počesto unatoč nesklonosti vremena i ljudi probija se u život.

Blizina prema kome? Rekao bih, prema mnogima i prema jednome. Blizina je neprobojni oklop duše. Otvara se samo nepoznatome i dragome. Tko je to, svatko osobno za sebe odgovara. Znam samo da je mnogostruk. Kad smo blizi nekima, skuplja se to u jednu jedinstvenu blizinu prema nekome. Ako smo opet blizi nekome, blizi smo i nekima jer blizina se daje. Ona ima više vidova, ali samo jedno lice. Onaj tko je zaboravi, zaboravio je sebe.

Svi oni za koje kažemo da vrijede nešto u životu, čine to zbog blizine. U nekome trenutku svoga života osjetili su taj zanos i prepustili mu se. Uzvratio im je povjerenjem u život, spremnošću sve dati za prave stvari. Postaješ tako istodobno beskrajno nježan i beskrajno tvrd. Već prema potrebi.

Topovi i dalje tutnje. Na svoj način vojnik sam svoga naroda. Pokušavam ispjevati pjesmu blizini.

KAZALO

<i>PROSLOV</i>	7
U BOŽJEM SVJETLU	
NOVI POREDAK	11
DUHOVNA OBNOVA	14
MOLITI ZA MIR	18
STOPE	22
NASLAGE	25
PISMO NEPOZNATOM HODOČASNIKU	28
BOŽJA SLIKA	31
LJUDSKI GOVOR	
VJERUJEM U EUROPU	37
ULICA PROSVJEDA	40
IGRA KRIVIH SVJETALA	43
SNALAŽENJE	
TA VREMENA	49
MRTVO PODRUČJE	52
OKVIR ZA SLIKU, SLIKA ZA OKVIR	55
"UPUCANO" MJESTO	58
DUŠNI DAN 1993.	61
IZABRANI NAROD	62
UNATOČ SVEMU	65
TAJ OPOJNI MIRIS	68
NA RUBU SVEGA	70
PJESMA BLIZINI	73

Nakladnik
K. KREŠIMIR, d.o.o.
Vatrogasna 15
Zagreb, Hrvatska

Za nakladnika
mr. Marica Kordić

Priprema za tisak
MALA mo, Zagreb

Tisak
M & D Zagreb

Do sada objavio:

Sa svetom Klarom (prijevod, 1993.)

Unatoč svemu (pjesme, 1994.)

Pjesma blizini (pjesme, 1995.)

...To su zapisi retoričkog stila, moralističkog sadržaja, odgojne namjene. S jedinim filozofskim osloncem na Bibliji, a s konkretnim poticajima koji dolaze iz životne realnosti i aktualnih dnevno-političkih događanja i zbivanja, ovaj autor znao je svoje refleksije izraziti u zgusnutoj formi, napetim rečenicama i dojmljivim izrazom. A taj izraz je proizašao iz autorove misli: čitatelj ima dojam da su ti prozni zapisi nastali sami od sebe, spontano i bez artističke glazure, premda je jasno da su oni plod smišljene poetsko-literarne kreacije. Jednostavna i neposredna, misaono čista i emotivno kondenzirana, rečenicama u kojima je i poleta i mudrosti, ova će knjiga zacijelo ispuniti krupnu zadaću u duhovnom životu čitatelja, kojima je namijenjena...

Dr. Dubravko Jelčić

Nova Stojićeva knjiga potpuno je okrenuta hrvatskoj ratnoj stvarnosti, promišljanju našega položaja u europskom kontekstu, posljedicama koje rat ostavlja na dušu čovjeka, ni na trenutak ne podliježući pesimizmu koji bi se mogao očekivati kad je ovakva tematika u pitanju. U formi kratkih zapisa, koje bismo mogli smjestiti u neku vrst eseja-pjesme u prozi, autor promišlja pojedine poticaje, s jasno opredijeljenim porukama čitatelju. I uvijek su te poruke svjesno optimistične, s otvorenim mogućnostima za dobro. Naše djelatno sudjelovanje, odluke, opredjeljenja, stavovi - ovise jedino od nas...

Krešimir Šego